

ილორნი

«ის კი არაა სირსხვილი, რომ ეგერულად საუბრობენ, არამედ ისაა, რომ დანარჩენ ქართველებს არ გვეხმის ეგერული», – აკაკი შანიძე.

№500 (559) 26 მაისი - 8 ივნისი 2021 წ.

სახალხო მოძრაობა «სამეგრელოს» ორგანო

ფასი 50 თეთრი

ბჭარათი დო ბრაგადუათ ნანაში ნინაშა

ალექსანდრე ჭაჭია: **2** «ია ნანა, მარღუ ნანა, ია ნინინა»

ხალკული ეთოუიანსტაბის, ნაგვილი ქართული ინტელიგენციის მიერ ეგერული ემსხიარულად იკვლეოდა, როგორც უმდიდრესი ლექსიკური მარაგის მქონე ენა. გეგითხებით თქვენ და ვეგითხები ქართულ ინტელიგენციას, ფილოლოგებს, ლიტერატორებს, ისტორიკოსებს – რატომ უნდა დანიარგონ ეს ზოგადქართული, ზოგადეროვნული სიმდიდრე? ვის ინტერესებუი უდის ამ უმდიდრესი სუნჯის დანიარგვა?

«სჯოგს მონობაში გადიდქასეგულს, თავისუფლების ქეგნაში მკვდარში» **3**

მერაბ კოსტავა – ეროვნული გეგრი

წყარ – ნწყარს, შერა – ნშერს

«გავშვი, როგელიხ ამ თუ იმ ენობრივ გარემოში ფორმირდება, ის იმ ენითაა დანიარგნაგებული და გუნებრივი, ჭეშმარიტი ფასეული ლიტერატურული ფაქტი მხოლოდ ამ ენაზე გემოსდის. მგლების სროვაში გეზრდილი ჩვილი აღამიანის ენაზე ვერასდროს ამეგყველდება» **10**

შალვა ბერიძე:
«სამერზაყანოს ენგურიდან დელიგაგადა, ზედ ქალაქ ორემერიის ქარაგდა... ვერ გეგმონებთ, როგორც ვი-ვი წლის წინათ აფხაზურსა, გეტონობს მერგული...»

გრიგოლ რობაქიძე:

«მე იმის მონსრებს ვიქნებოდი, მნერლოგას აყვაგეგულიყოს მერგულად»...

კონსტანტინე კაგანელი (ჭანტურია):

«...საყარადგეგოა მერგული ენის ვერგალური სიმდიდრე იგვიათი ფსიქოლოგიური სიღრმით და ისეთი ნიუნსეგის აღნიგვებით, როგელთა გერკვეულ ხნეგაში გადატანე დიდ მესხიარსაგ გეუჭირდება»

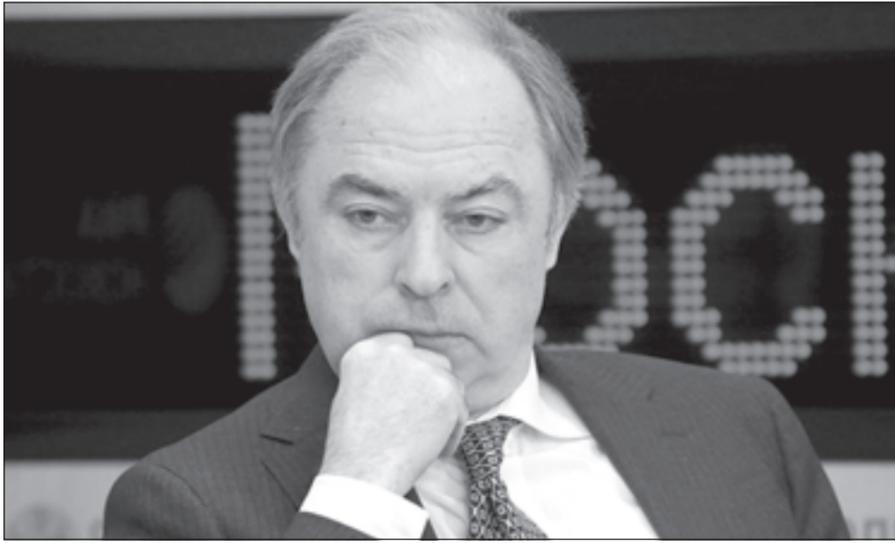

«იან ნანა, მარტო ნანა, იან ნანინა»

ალექსანდრა ჭაჭია:

„...ნებისმიერი ნორმალური ქართველი უნდა ამოაყობდეს იმით, რომ არსებობს უმდიდრესი ფენომენი — ქართველი ენობრივი კულტურა, რომელიც მოიცავს თვით ქართულ, მეგრულ და სვანურ ენობრივ კულტურებს. საუკუნეების განმავლობაში ყალიბდებოდა უმდიდრესი მეგრული ფოლკლორი, ინერებოდა და დღესაც ინერება მშვენიერი ლექსები, მოთხრობები, ესეები, რომანებიც კი მეგრულ ენაზე. ცალკეული ენთუზიასტების, ნამდვილი ქართველი ინტელიგენტების მიერ მეგრული მეცნიერულად იკვლეოდა, როგორც უმდიდრესი ლექსიკური მარაგის მქონე ენა. გეკითხებით თქვენ და ვეკითხები ქართულ ინტელიგენციას, ფილოლოგებს, ლიტერატორებს, ისტორიკოსებს — რატომ უნდა დაიკარგოს ეს ზოგადქართული, ზოგადეროვნული სიმდიდრე? ვის ინტერესებში შედის ამ უმდიდრესი საუნჯის დაკარგვა? დარწმუნებული ვარ, რომ ქართველი ერის, ჩვენი ეროვნული კულტურის, ქართველთა მომავალი თაობების ინტერესებში ეს დანაშაულებრივი ქმედებანი არ შეიძლება შედიოდეს. ახლახან ბატონმა გიორგი სიჭინავამ მაჩუქა ლექსების კრებული მეგრულ ენაზე. ლექსებისა, რომლებიც იმდენად ლამაზია, იმდენად შინაარსიანია, უღერადა, მუსიკალურია, რომ მე ამ კრებულს მთელი ეს დღეები თან ვატარებ და ყველა, ვისაც შეიძლება აინტერესებდეს, ვუჩვენებ. ბატონი გიორგი გამოსცემს შესანიშნავ შურონალ „აიას“-ს, სადაც ასევე მშვენიერი ნაწარმოებები იბეჭდება. ამისხენით, რატომ არ უნდა იყოს ეს სფერო საქართველოს ხელისუფლების ქართული ინტელიგენციის

ზრუნვის საგანი? კატალონურ ენაზე წერენ მსოფლიოში სახელგანთქმული მწერლები — ესპინასი, ტორესი, პორსელი, მაგრამ ისინი გამოჩენილ ესპანელ მწერლებად ითვლებიან. იმავე ესპანეთში არსებობს და წარმატებით ვითარდება გალისიური ლიტერატურა — ვარელა, კასარესი, მაგრამ ეს ესპანური კულტურის განუყოფელი ნაწილია. რატომ არ შეიძლება მეგრულ ენაზე შექმნილი ლექსი თუ რომანი იყოს ქართული ლიტერატურის ღირსეული ნაწილი? ბატონმა გიორგიმ მის მიერვე შედგენილი „ნანაში ნინა“ მაჩუქა, რომელიც მეგრული ენის თვითმასწავლებელს წარმოადგენს და ნახეთ რა სიტყვები აქვს ბატონ გიორგის ნამძღვარებული ნინ: „ჩემო პატარა მკითხველო, უნდა იცოდეთ, რომ მეგრული და სვანური ქართველური ენებია და ჩვენი საყვარელი სამშობლო საქართველო კოლხ-იბერთა ქვეყანაა. კოლხებს და იბერებს ერთი ნინაპარი ჰყავდათ, დღესაც სხვადასხვა კუთხეებზე განტოტილი, ისე როგორც ხეთა შტოები, ერთი ფესვიდან იკვებებიან. ქართველი ერის აკვანი შორეულ აიასში დაირწა და დღესაც შორეული წარსულიდან ისმის საყვარელი მელოდია: „ია ნანა, მარტო ნანა, იან ნანინა“. თავდაპირველად იქნებ გეუცხოოთ მეგრული სიტყვები, მაგრამ უცხო არ არის. ის ძველისძველია, თქვენი სისხლით ნათესავების, თქვენი აიელი ნინაპრების ხმებია... მოთხარით, რა არის ცუდი იმაში, რომ ქართველი მოსწავლე, საქართველოს ყველა კუთხეში ამას ნაიკითხავს, ამ ჭკუმაღრიტებს გაიცნობიერებს და როდესაც სამეგრელოში თავის თანატოლების წრეში სტუმრად აღმოჩნდება, მეგრ-

ხალკეული ენთუზიასტების, ნაგვილი ქართველი ინტელიგენტების მიერ მეგრული მეცნიერულად, როგორც უმდიდრესი სიმდიდრე, რომელიც მოიცავს თვით ქართულ, მეგრულ და სვანურ ენობრივ კულტურებს. საუკუნეების განმავლობაში ყალიბდებოდა უმდიდრესი მეგრული ფოლკლორი, ინერებოდა და დღესაც ინერება მშვენიერი ლექსები, მოთხრობები, ესეები, რომანებიც კი მეგრულ ენაზე. ცალკეული ენთუზიასტების, ნამდვილი ქართველი ინტელიგენტების მიერ მეგრული მეცნიერულად იკვლეოდა, როგორც უმდიდრესი ლექსიკური მარაგის მქონე ენა. გეკითხებით თქვენ და ვეკითხები ქართულ ინტელიგენციას, ფილოლოგებს, ლიტერატორებს, ისტორიკოსებს — რატომ უნდა დაიკარგოს ეს ზოგადქართული, ზოგადეროვნული სიმდიდრე? ვის ინტერესებში შედის ამ უმდიდრესი საუნჯის დაკარგვა? დარწმუნებული ვარ, რომ ქართველი ერის, ჩვენი ეროვნული კულტურის, ქართველთა მომავალი თაობების ინტერესებში ეს დანაშაულებრივი ქმედებანი არ შეიძლება შედიოდეს. ახლახან ბატონმა გიორგი სიჭინავამ მაჩუქა ლექსების კრებული მეგრულ ენაზე. ლექსებისა, რომლებიც იმდენად ლამაზია, იმდენად შინაარსიანია, უღერადა, მუსიკალურია, რომ მე ამ კრებულს მთელი ეს დღეები თან ვატარებ და ყველა, ვისაც შეიძლება აინტერესებდეს, ვუჩვენებ. ბატონი გიორგი გამოსცემს შესანიშნავ შურონალ „აიას“-ს, სადაც ასევე მშვენიერი ნაწარმოებები იბეჭდება. ამისხენით, რატომ არ უნდა იყოს ეს სფერო საქართველოს ხელისუფლების ქართული ინტელიგენციის

ულის გაგონებაზე იფიქრებს: ეს ჩემი ძირძველი ენაა, ეს ქართულია, მშობლიურია. შეწყვიტოს თუ არა ეს ხელს ქართველი ერის გამთლიანებას? მოგეხსენებათ, რომ იტალიის მთავრობის გადაწყვეტილებით, იქ ჯერ კიდევ 10 წლის წინ სკოლებში შემოღებული იქნა იტალიური ენის ყველა დიალექტის სწავლება. იტალიელები რატომაც თვლი-

ან, რომ ეს ერის კონსოლიდაცია უწყობს ხელს. ასევე მოიქცა საფრანგეთის მთავრობა სამი წლის წინ ბრეტონელებისა და კორსიკელების მიმართ, მაგრამ ჩვენს „რე-

ორმატორებს“ სიამოვნებით გადმოაქვთ დასავლეთიდან ჩვენს სინამდვილეში მხოლოდ და მხოლოდ ის, რაც ყოველად მიუღებელია ქართული ტრადიციული საზოგადოებისათვის, ქართული ეკონომიკისათვის, ქართული ეროვნული შეგნებისათვის, ხოლო დასავლეთის ქვეყნების ის გამოცდილება, რომლებიც მართლა მისაღებია, რომელიც ერის გაერთიანებას ემსახურება, ჩვენი ხელისუფლებისათვის მიუღებელია. სწორედ ამიტომ ჩვენი მოძრაობის ერთ-ერთ ამოცანად მიმაჩნია მეგრული ენობრივი კულტურის შენარჩუნება და განვითარება, მათ შორის შესაბამისი ბეჭდვითი პროდუქციის გამოშვება. სწორედ ეს მიდგომა მისაღები უნდა იყოს იმ ხალხისთვის, იმ ცენტრალური ხელისუფლებისთვის, იმ ცალკეული პირებისთვის, ვისაც ნამდვილად სურს ქართველი ერის, როგორც ისტორიული-კულტურული ერთობის შენარჩუნება, მრავალსაუკუნოვანი ქართული ეროვნული კულტურის განვითარება და ქვეყნის ტერიტორიული თუ სულიერი მთლიანობის აღდგენა. ყველამ უნდა გაიგოს, რომ სამეგრელოს, მეგრელების, მეგრული ენის, კულტურის, ტრადიციული თვითმყოფადობის, სპეციფიკური თავისებურებების დაცვით, აუგად სხენება, შეურაცხოვა ქართველობის მტრობას ნიშნავს, ქვეყნის დაშლას, ერთიანი ქართული ეროვნული სხეულის დანაწევრებას ნიშნავს. ეს მოღვაწეები ერის მტრებად უნდა გამოცხადდნენ...“

(ამონარიდი 2001 წლის 12 ოქტომბერს ქ. ზუგდიდში გამართული სახალხო მოძრაობა „სამეგრელოს“ მეორე ყრილობაზე ბატონ ალექსანდრა ჭაჭიას მიერ წარმოთქმული სიტყვიდან).

«ჩემო პატარა მკითხველო, უნდა იცოდეთ, რომ მეგრული და სვანური ქართველური ენებია და ჩვენი სამშობლო საქართველო კოლხ-იბერთა ქვეყანაა. კოლხებს და იბერებს ერთი ნინაპარი ჰყავდათ, დღესაც სხვადასხვა კუთხეებზე განტოტილი, ისე როგორც ხეთა შტოები, ერთი ფესვიდან იკვებებიან. ქართველი ერის აკვანი შორეულ აიასში დაირწა და დღესაც შორეული წარსულიდან ისმის საყვარელი მელოდია: „ია ნანა, მარტო ნანა, იან ნანინა“. თავდაპირველად იქნებ გეუცხოოთ მეგრული სიტყვები, მაგრამ უცხო არ არის. ის ძველისძველია, თქვენი სისხლით ნათესავების, თქვენი აიელი ნინაპრების ხმებია... მოთხარით, რა არის ცუდი იმაში, რომ ქართველი მოსწავლე, საქართველოს ყველა კუთხეში ამას ნაიკითხავს, ამ ჭკუმაღრიტებს გაიცნობიერებს და როდესაც სამეგრელოში თავის თანატოლების წრეში სტუმრად აღმოჩნდება, მეგრ-

სი დაჭყაფურ ნინა რექ, დიო ფულირ რჩქინა რექ, ორთაში დორთაში თოისერც დუდმე გინაჯინა რექ. მაურა მულაში ნინა რექ,
მოკითხირიში ნინა რექ, ქანას ფიშე მინარექ, ბჟა დო თუთაში ჯიმა რექ, სი ლაზარეში ნინა რექ, საღორონთო რჩქინა რექ.
გიორგი სიჭინავა

სწორედ ამიტომ ჩვენი მოძრაობის ერთ-ერთ ამოცანად მიმაჩნია მეგრული ენობრივი კულტურის შენარჩუნება და განვითარება, მათ შორის შესაბამისი ბეჭდვითი პროდუქციის გამოშვება. სწორედ ეს მიდგომა მისაღები უნდა იყოს იმ ხალხისთვის, იმ ცენტრალური ხელისუფლებისთვის, იმ ცალკეული პირებისთვის, ვისაც ნამდვილად სურს ქართველი ერის, როგორც ისტორიული-კულტურული ერთობის შენარჩუნება, მრავალსაუკუნოვანი ქართული ეროვნული კულტურის განვითარება და ქვეყნის ტერიტორიული თუ სულიერი მთლიანობის აღდგენა. ყველამ უნდა გაიგოს, რომ სამეგრელოს, მეგრელების, მეგრული ენის, კულტურის, ტრადიციული თვითმყოფადობის, სპეციფიკური თავისებურებების დაცვით, აუგად სხენება, შეურაცხოვა ქართველობის მტრობას ნიშნავს, ქვეყნის დაშლას, ერთიანი ქართული ეროვნული სხეულის დანაწევრებას ნიშნავს. ეს მოღვაწეები ერის მტრებად უნდა გამოცხადდნენ...“

«სჯობს მონოპოლი გავაძლიერო, თანამედროვეობის ქაზნაში გავაძლიერო» მერაბ კოსტავა — ეროვნული გმირი

26 მაისი დიდი ქართველი დისიდენტის, საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის გამორჩეული ლიდერის, საზოგადო მოღვაწის, მუსიკოსის, პედაგოგის, პოეტის და პოლიტიკოსის, საქართველოს ეროვნული გმირის, მერაბ კოსტავას დაბადების დღეა. ამავდროულად 9 აპრილის ტრაგიკულ მოვლენებზე დასაბრუნებელი დამოუკიდებლობის დღეა.

მერაბ კოსტავამ მთელი ცხოვრება გმირული ცხოვრებით იცხოვრა. ის ჯერ კიდევ სკოლის მოსწავლე იყო, როდესაც ჩაება ერის თავისუფლებისათვის ბრძოლაში. სულ რაღაც ჩვიდმეტი წლისამ პირველად შეიგრძნო ციხის გალავანს მიღობილი ყოფნა და საკანის შიშველი სურათი, თუმცა მორალურად ვერ გატეხა მისი მემკვიდრეობა და მისი სული.

მერაბ კოსტავა, ზვიად გამსახურდიასთან და რამდენიმე თანამოაზრეებთან ერთად ერის ტყვეობით, სამშობლოზე ზრუნვით და ფიქრით ცხოვრობდა, როცა სხვები ფუფუნებაში და განცხრობაში იყვნენ.

1976 წელს შეიქმნა ჰელსინკის ჯგუფი საქართველოში, რომლის სულისჩამდგმელები ბრძანდებოდნენ ზვიად გამსახურდიას და მერაბ კოსტავას. მათი დევიზი იყო: „სჯობს მონობაში გადვიცხვებულს, თავისუფლების ძებნაში მკვდარი“. ამის გამო მათ გოლგოთის გზის გაგლა მოუხდათ და ხშირად აპატიმრებდნენ კიდევაც.

როდესაც ძველმოსილ საბჭოთა იმპერიაში ხელისუფლებამ დაიწყო ასეთი ჯგუფების გამოვლინება და დაპატიმრება, ერთ-ერთი პირველთაგანი საბჭოთა კავშირში, კერძოდ, საქართველოში, მერაბ კოსტავა და ზვიად გამსახურდიას იყო. მიუხედავად ხშირი დაპატიმრებისა, ისინი ციხიდან ყოველთვის გაუტყებლად ბრუნდებოდნენ.

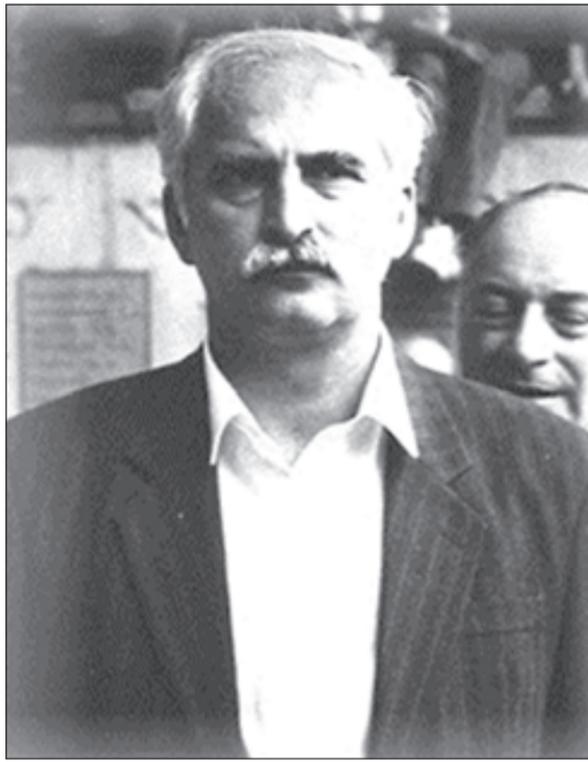
მერაბ კოსტავამ სიცოცხლეშივე განიცადა სიკვდილის აგონია, რამდენჯერ ჩაუხედავს სიკვდილისათვის თვალეში, მრავალი წელი დაჰყო ციხეში, გადასახლებაში კატორღული ცხოვრებით იცხოვრა, თუმცა არც მშობლიურ თბილისში ჰქონია დაღვინილი ცხოვრება, განგებამ მას ეკლიან გზაზე სიარული არ გუნა, რაც მხოლოდ რჩეულთა ხვედრია.

გადასახლებაში ყოფნის დროს, თბილისში ტრაგიკულად დაასრულა სიცოცხლე მისმა ვაჟიშვილმა ირაკლიმ.

მერაბი, როგორც ეროვნული გმირი, დღევანდელი ვაიპოლიტიკოსებს ნაკლებად აინტერესებთ და ახსენდებათ, რამე თუ მისი გაკვლეული გზაზე დგანან და ოქრო-ვერცხლის დაგროვება-დაქუჩებით არიან დაკავებულნი.

კოსტავა თანამედროვე ქართული სახელმწიფოს ისეთივე დამფუძნებელია, როგორც ზვიად გამსახურდიას. მათ ავინყდებოდათ, რომ მერაბი და ზვიადი საქართველოს დამოუკიდებლობა მოუტანეს, თუმცა სტრამაქის მსახური ადამიანი მერაბისთვის აჟანგმორეულ ძრავას მიაგავს, რომელიც დაცლილებულია მაღალ იდეალებს და ზნეობებს.

იმპერიის სატრაპის ე.შევარდნაძის „ნელთალრიცხვით“ მერამდენიმე წელია ვხეიომობ ნაძალადევი დამოუკიდებლობას 26 მაისს, რაც დღევანდელ-

ლობაში არასწორი თარიღია. გაერომ 1991 წლის 31 მარტის რეფერენდუმისა და 1991 წლის 9 აპრილის დამოუკიდებლობის აქტის საფუძველზე აღიარა 9 აპრილი, რაც 30-მდე სახელმწიფომ სცნო. სწორედ მერაბის და ზვიადის სახელებს უკავშირდება ტრაგიკული 9 აპრილის გამარჯვების დღედ გამოცხადება.

მართალია 1989 წლის 9 აპრილი გაიგივებულია ტრაგედიასთან და გლოვასთან, როდესაც იმპერიის ჯარებმა ნიჩბებით დახოცეს მშვიდობიანი ქართველი მომიტინგე ახალგაზრდობა, მაგრამ 9 აპრილმა დაძლია, გადარწმუნა ეს ტრაგედია და გამარჯვების სიმბოლოდ იქცა.

სამწუხაროდ, დღევანდელი საქართველო არ არის მერაბის და ზვიადის მხარდამხარ მეტროპოლითა გმირების ნანატრი ქვეყანა.

მერაბის სახით ერმა დაკარგა ღირსეული, ჭეშმარიტი მამულიშვილი. ის გახლდათ ეროვნული გმირის ყველა თვისებით შემკული. მან ბოლომდე ინვინა აპოკალიფსური მხეცების სისასტიკე, მაგრამ მუხლ-

ჩაუხრელად ატარა თავისი ხვედრი მძიმე ჯვარი და ურჩხულთან შერკინების რაინდული მაგალითი დაუტოვა მომავალ თაობებს. ის იყო „კაცი საკვირველ“ ჯვარცმული ქრისტეს დარად „სიკვდილისა სიკვდილითა დამორგუნველი“. მერაბის რწმენით, სიკეთე მარადიულია, ბოროტება დროებითი, რომელიც ყოველთვის მარცხდება.

მერაბ კოსტავა ძირისძირიდანვე სწავებოდა კოლხ-იერ ნინამორბედთა ტრადიციებს. ის მტკივნეულად განიცდიდა საქვეყნოდ განთქმული კოლხური ჯიშის მაღალტანადი ცხენის ჟამთასვლაში მის გადაძვინებას. ცხენი ხომ კეთილშობილი პირუტყვის აპოლოგით არის ცნობილი და საქართველო უხსოვარი დროიდან ხომ მხედრების ქვეყანა იყო.

მერაბ კოსტავა სიკვდილი გარდაქმნას უწოდებდა. მიცვალებულ შვილთან შეხვედრა თავის სიცოცხლეში ენადა და ორი სოფლის შემტკიცებაზე საუბრობდა.

გრალის ორდენის უშიშარი რაინდი, ასეთად დარჩება მერაბ კოსტავა ქართველი ერის მესხიერებაში. იგი იყო ილია მართლის ღირსეული მიმდევარი.

ეროვნული მოძრაობის თვალსაჩინო ლიდერი არაკაცებმა სოფ. ბორითთან მოწყობილი სპეცავარიით მოკლეს. დიას! მათი ლოგიკით მერაბი აუცილებლად უნდა მოეკლათ, რომ ზვიადისთვის ხერხემალი გადაემტვრიათ, ზურგი გასემიფებინათ, რადგან მასთან ერთად ზვიადი ძალიან ძლიერი იქნებოდა. ეროვნულ მოძრაობაში დაპირისპირებას და მუხლის ჩამოგდებას ვერ შეძლებდნენ. მერაბი იმიტომ მოკლეს, რომ პუტჩის შვილებს შემდეგ ზვიადის ლიკვიდაცია გადავიღებოდათ.

დიას! სიკვდილი ყოველთვის არ არის სიკვდილი, ზოგჯერ ის გვირგვინია. მერაბის უპოვო ტად სიამაყის გრძობით მოვიხმობთ ბიბლიიდან, მათეს სახარებიდან ასეთ ფრაზას: „მრავალი არიან ჩინებულ, ხოლო მცირედნი რჩეულნი“.

„სიკვდილი კარგის მოკვლისთვის, ნეტავ ვინ გეტყვის ქებასა“.

პ.ს. ნეტავ იქ, ეროვნული მოძრაობა არის?

ბიჭიკო თუნიია

ლაშა ბახარია

არკვანიზე გემამსხუპე, ქომბუტოლე ჩხე ხურხიშა, ნირს თუმათე გაკოფეტი, ვეგმონჯირე ჩქიმ ზუჯიშა;

თოლნობ ანმაკილოთუქე, ჭურუ მერგუნე ანთარიშა, მუ შურდგუმუს ანარინე, სქანენერ უნძე თანთარიშა?! დიდამ ქუქუ მიდამლი დო სქან მონინე ტყობ-ტყობიშე; მუთი ქალმოფურცქინინი, ირფელ ართო ქობობრდიშე; ზღვამ ჩუბაშე მიჯინექე,

მინშახ-ემერ, ცაქვინჯიშე; სქან ნაჟამას მუშ გემოშა ვართ აჭარე, ვართ აჭყიშე! მითინც ვაუჩქ სქან ალკვალი, ვაულანტექ დიო თოლცე, ტანშა გემშეხვარხვალუქინ — ბუძგურია იბორბოცე; გოკონ — ქუას ქაბირუა, გოკონ — თელი დინკორქ კოცე, სქან მაჭარით ნალეცერებ მესეფ ხოლო იკორკოცე. მინ მუზათე გინურუანც, მინ — ლორონთშ

ჭყოლოფათე, ხანგობასით განამენა — გინოკინელც ყოროფათე. მინც დაჩხირო გათანკარქე, მინც გამორსენქ ყოროფათე, ირფელ აკოკერელ გაფუ, აკონგრხელ ჩხოროფათე! ვართ მა მოსიმ, მი რექენი — მუ შური დო ჭყანა რექე?! ქოთ-კილესე გილაბუგართექ, ქოთ — ლაფარას ალარექე, ჩქიმ დო ყოროფილომ შქასე აშუფულირ ყამა რექე, ჭარა რექე, უჩურცხებუ, ვამირსხვდა ...სამარექე! მარა, თექით გენმათხოზუქ-ვაშაცალე ტომბა ლურცუ, ხანგაცალი გამმნოყოთა პირვან — კვლე-განწყუმურცუ; ჰამას ქიგნობობრდინუა კუჭუხაშე ჩქიმ მუხურცუ,

შურ თექ მისხე, სოდეთ ხობწყარ ნაცხამ კონკერც ათაფუნცუ! თეთი მიჩქე: თე ქიანას რინას ნამანწარენქენი თექენი რე ჩქიმ ოროსე ჩხორიათე გარექენი; მუ ფჩი, დლაშა მიყორქენი, ჩქიმ თუთა დო ბუა რექენი, ზღვა ჩილაშურ ქუდვობენი, იშენ ველმანგარექენი?! მარა მა მი გემგენცე, მუ ალარძენ ჭურუმ გურცუ, ჯამ მაკვათალ მუს გიგორგენც მუკოციმილ ნახაფულცუ ... სო?შახ გილმობანწარუა, სი უჩხვიჩხვე, მა — დგუმურცუ, მუჟამ ეშამფურინუა, — მაჭირხოლო, — კუთილ შურცუ?! ჩქიმ ზესხირი ცელი რდუო, მელან ვაუკათეკონი... გიშნაგორა მელერსეფცე ძალი ვემშმოკართეკონი?! მუ იყიდე, ყოროფაშა ლაგვან ქუმმონჭყაფეკონი დო ქალარცე ჩილაშური ტყურათ ვეგმოჭყათეკონი?! სი ჩქიმორო ქეკიშირი ბრელ ბორო დო ბრელით — ჭკვერი, მინც გენძას ქაბირე დო მინ — ოშქაშეთ გეგნაშერი; მისუთ დაფის უზალანდინ — ქუგაბონდლი მეგე შქერი,

ასე ვარა მის ალორე, — მიშა მეილუ თე ფემერი?! დუდმე ოკო მეფხვადიკო: მუ ცხერსეთი ორსხუანდი, გამათ გუმაქუთოლოდი, ფხალუნდი დო მორცუნანდი! აბა, მუში ჭარა რექე, მუშენ მომიფოთუანდი, რუსთაველიმ ნაფურჩონეფ მა მუს მიჭყოლოფუანდი?! სი ურძაფუ ჯუა რექე, მოთოფურელ გაფუ ნინა, ყოროფაში სუმენული, ანდა ნორჩალც მითნარგინა, უკურთე დო უყანთარეთ ომ კილემე გენწარტინა, იშენ ძლაბო მონჭაფილი, თუთამ ღვანკის მუქანაწილა. ქორმ, ართ სერცე ბჯუნუნდი დო მარძგვან ძუძუს შხვამ ნაჯუნა გიგოდალედ ხალიცალო; ყორყელც გიფურჩონუანდი — გომქვიდეკონ მოკოდ გვალო, მარა ხემე გაგვამზვირტი შქა მარჩხაში ჩხომიცალო!

გიორგი სიჭინავა

პოპორც მუ არზენც ჭყანას, წყარ გუმ ეთმონენცენი, გვალა ქარწყენო გვალას, ჭვემას ქურქუნო ჭვენცენი. ქარაგადნო მითინც, მუ შარათ მოურც აფუნი, ვარა მუ ოკო ნირსის, მინდორედ მიწიფაფუნი. მი უგანც ორთან მარდის, მავალუს ცუნდის ჩანცენი, ქავინო ეთი ვარდის ჰამო შური გაფურკანცენი. რქქინა ქოთუნო სოთინი, მითინც ქურქუნო მუთუნი, მი მინინც, სოლე მოფრთინი დო ვარა სო მეურქუნი. პოპორც მუ არზენც ჭყანას, წყარ გუმ ეთმონენცენი, გვალა ქარწყენო გვალას, ჭვემას ქურქუნო ჭვენცენი.

ჭინკები სელქობენ – პასხარსხალა ჭიჭიკაფი იჭიკიას ვიშაჰათუნა

რონა ჟოგალიას ბლოგი «მთვარის მოზაიკა»

სამი ადლის სიმაღლის ჭინკებს განსაკუთრებით დიდი, ბავშვური აღნაგობის პროპორციებიდან სრულიად „ამოვარდნილი“ გენიტალიები აქვთ („...უტყვიცანა“ — ასე აღწერენ მათ მთქმელები), მატყლის მჩრავ ქალებს (მონტყორიმ მათეოლ დო მათუხელა ოსურფეს) ჯარგვლის დიობებში შემოყოფილი თავიანთი „რამე – რუმეებიდან“ — მეკონ — მოკონფეშე, საონჯლოროფეშე) წყალს შეუყენებენ (წყარს ქათუყარუანა) და შიშველი ფეხების ტყაპატყუბითა და სიცილ-კისკისით გაეცლებიან იქაურობას, სანამ ისინი წყალში ატივტივებულნი, გაყვითლებული მატყლის მოკრებას ცდილობენ და ინყველებიან. ჭინკები ასე მხოლოდ ქალებს აწვავლებენ, ცხვრის მკრეჭავ და მპარსავ კაცებს — ახლოსაც არ ეკარებიან, რაც ძალიან მნიშვნელოვანი მინიშნებაა ფალოსის კულტან კავშირზე — ეს ჭინკას მესმურობასთან (შუმლიობა) ერთად ფალოსური კულტის ეპოქის რწმენა-წარმოდგენათა გადმონათობა და ბევრ სხვა რამესთან ერთად ჭინკების მრავლობის საიდუმლოზეც მიგვანიშნებს.

ჭინკა — მეგრულად ჭიჭკე/ჭიკე ყველაზე უწყინარია მეგრულ მითოსში ცნობილი დემონურ სულთა შორის, დიდი-დიდი კენჭი გესროლოს, ზურგზე მოგახტეს ღამეულ გზაზე მიმავალს, დაცინოს და გამოგაჯავროს, ცხენი გაგიჩიბოს ან სულაც მატყლის საჩენად დამზადარს წყალი შეგიყენოს — წყარ ქათოყარუას, ხოლო, რა წყალია ეს, თავადაც მიხვდებით. ჭიჭკე გარეგნულად მინიატურული ქაჯია, მრავალგზის დაპატარავებული ზღაპრული არსება, 2-3 ადლი სიმაღლისა ან 2-3 წლის ბავშვის ტანისა. და საერთოდ, ისე განსხვავდება ქაჯისგან (ნათელუ, ოჩოკოჩი, გერმა კოჩი) როგორც პატარა ჯოჯო ან ხელიკი დინოზავრისგან.

რამ დააპატარავა ასე ქაჯი, რომელიც ზარდამცემი სახით ცოცხლობს უძველეს გადმოცემებში? — შესაძლოა, აქ მოქმედებს იგივე ტენდენცია, რომელიც ძველი ღმერთების და კერპების ახლით ჩანაცვლების თანმხლებ იდოლოგიურ ბრძოლას ახლავს — მათი დამცრობა და ნაცარტუტად ქცე-

ვა, როგორც თიხის ფეხების დამსხვრევა გოლიათისთვის (სხვათაშორის ამას უკავშირდება გამოთქმა „კუჩხის ქალვოტახა — ფეხებს დავამტყრევ“), შესაძლოა, ეს მიზეზი იყოს ადამიანის ამაღლება ზეზუნებრივი ძალებისადმი შიშზე ან მეზღაპრეთა მიერ მსმენელის, განსაკუთრებით, ბავშვის დანდობა.

ჭინკების იერარქიაში თუ დროისმიერი სივრცის სხვადასხვა მონაკვეთში არის გარკვეული საფეხური, რომელზედაც სრულიად განსხვავებული, განბრძნობილი ჭინკები დგანან, ერთდროულად ქაჯური და ადამიანური ენის მფლობელები, გრძელუნი და გულთამხილავეები (ამაზე საუბარი გვექონდა ბლოგში მესამე ნაფთა-ჭიჭკეფიშ ნარჩქილათა შესახებ), ამ უკანასკნელთ „ნათელუსთან“ გაცილებით მეტი აკავშირებთ, ვიდრე ძალადაკარგულ, დამცრობილ ჭინკებთან, რომელთაც მათგან სახელი შემორჩათ მხოლოდ.

შედარებით გვიანდელი გადმოცემით, ჭინკა ქაჯია, ოჩოკოჩი, ოლონდ ბავშვობაში, რაზეც მიგვანიშნებს მისი ბავშვური სიცელქე, მოუსვენრობა და საყმანვილო თავმექცევა. შესაძლოა, ისიც, რომ ჭინკას ბავშვით უთმობა და უწვევო, თუმცა, კი სხვა გარეგნული ნიშნებით ისევე მოგვაგონებს ქაჯს მრავალი ნაფეხურებით, უკან მოქცეული ტერფებით (ნაჩამუკოკვარჩილია, ნაჩამუკორთელი).

რაც შეეხება ჭინკას „ინტელექტს“, ძველი საიდუმლო ცოდნიდან და შესაძლებლობებიდან, მას ისლა შემორჩენია, რომ აქვს ტელეპათიის უნარი, რომლის წყალობით იცის თითქოს უცნობი ადამიანის სახელი, რასაც, მშვენივრად იყენებს, თუ ვიმეც შეშინება ან გაპამულეება დასჭირდა, თავისუფლად ეტყვის, ვისაც გინდა, სად იყო, სად მიდის, რას დაეძებს, რა უდევს აბაგამი და ა.შ.

თუ გარეგნულ მსგავსებას და ვუბრუნდებით, ჭინკებს განსაკუთრებით დიდი, საერთო, ბავშვური აღნაგობის პროპორციებიდან სრულიად „ამოვარდნილი“ გენიტალიები აქვთ („... უტყვიცანა“ — ასე აღწერენ მათ მთქმელები). დიდი გენიტალიები ჭიჭკეფს ქაჯებისგან, ძველთაგან აქვთ

მიღებული მემკვიდრეობით (მუნეფიშ ჯვემეფეშე ათოქუნა — ნინაპართაგან მოსდგამთ), ხოლო, თუ უფრო შორს ნავალთ, ფალიკური ღმერთებისგან.

დასაწყისში წყლის შეყენება — წყარიმ ათოყარუა ვახსენეთ: ჭინკები მატყლის მჩრავ ქალებს (მონტყორიმ მათეოლ დო მათუხელა ოსურფეს) ჯარგვლის დიობებში შემოყოფილი თავიანთი „რამე — რუმეებიდან“ — მეკონ — მოკონფეშეშე, საონჯლოროფეშე) წყალს შეუყენებენ (წყარს ქათუყარუანა) და შიშველი ფეხების ტყაპატყუბითა და სიცილ-კისკისით გაეცლებიან იქაურობას, სანამ ისინი წყალში ატივტივებულნი, გაყვითლებული მატყლის მოკრებას ცდილობენ და ინყველებიან.

ჭინკები ასე მხოლოდ ქალებს აწვავლებენ, ცხვრის მკრეჭავ და მპარსავ კაცებს — ახლოსაც არ ეკარებიან, რაც ძალიან მნიშვნელოვანი მინიშნებაა ფალოსის კულტან კავშირზე — ეს ჭინკას მესმურობასთან (შუმლიობა) ერთად ფალოსური კულტის ეპოქის რწმენა-წარმოდგენათა გადმონათობა და ბევრ სხვა რამესთან ერთად ჭინკების მრავლობის საიდუმლოზეც მიგვანიშნებს.

საინტერესოა, რომ სამეგრელოში არცთუ იშვიათად დღემდე უშლიან ბავშვს (განსაკუთრებით ბიჭუნას) ნაღვერდის ჩრეკას ღამით, დათინებენ ნინ — შეეშვი, თორემ ამაღამ ჩაიფსამო (ნორცხვას ვაუჩხიხხუა, ვარა ქათოყარუანქია), ქვეშაფსია გახდებო (ათმაცათ გინორთუქია). თუმცა ეს უკავშირდება არა იმდენად ენურებს, რამდენადაც ახურებას და ცეცხლის ზეგავლენას ტემპერამენტზე. სხვათაშორის ათმაცა, ათმაცარებული ჭიჭკეს ერთ-ერთი სახელია და ბიჭუნაზეც ვრცელდება, როგორც მინიშნება მათ სქესზე.

ტიტილიკანა ჭიჭკეს ძალიან უყვარს ზაფხული და თავისი ობაც აქვს — ჭიჭკეშ მოცუმა (ჭინკების შემოსევა), თუ ამ დროს სოფელი ჭკვიანად არ იქნა, თუ რამე არ მოიმოქმედა, ჭინკები ერთიანად შეესევინ ბოსელს, მარანს, ჯარგვლებს, ორლობებს, განსაკუთრებით ერჩიან თუ ეთამამებიან ბავშვებს, გარეთ დარჩენილ საქონელს. ამიტომაც რომ სოფელი მათი დღესასწაულის ასალაგმად (ობამ გიომქირიტლო) — ჭიაკოკონობას, ჭიჭკეთობას მართავს. ამ ღამეს ბავშვებს ყურსუკან, თმის ძირებთან სანთელს მიანებებენ, ტერფებზე ნახშირით ჯვარს დაუხატავენ, ვაზის ნახსლავისგან, ნალამიდან (ნილამურეფშე) კოცონებს დაანთებენ და ნიღბების წყალობით იქით აშინებენ ჭინკებს. რატომ ანთებენ ჭიაკოკონას უპირატესად ვაზის ნახსლავისგან? ერთი ვერსიით, რაკი ვაზი მზის მცენარეა და მასში მზე არის ჩამდგარი, ჭინკა, რომელიც ღამის შვილია, გაურბის მზიან ცეცხლს. სხვა ვერსიით, ჭინკას ვაზი და ღვინო უყვარს და

თავს ვერ იკავებს, რომ ვაზის კოცონს არ მიუახლოვდეს, აქ კი იგი მის მისატყუებლად დანთებულ ცეცხლზე იწვის. ჭინკას სულ მარნისკენ უჭირავს თვალი. ჭიჭკეთობა ღამის ბევრი ღვინო ისმება, ამიტომ მარნის პატრონი სულ ფხიზლად არის, რომ ქვევრს ღვინის ამოღების შემდეგ, რაც შეიძლება, მჭიდროდ დაახუროს ქვის მიმე სარქველი (ქუამ როგო), რომ ჭინკამ ვერ გადააგროს, თორემ დილით... ნაკლული ქვევრი შეიძლება სავსე დახვდეს — ოღონდ ჭინკა მას, რა თქმა უნდა, ღვინო არ აავსებს — რამდენსაც დალევეს — იმდენს ჩააფსამს. ამიტომ ტოვებს მარნის პატრონი, ქვევრის პირას ღვინო სავსე ჯამსა და დოქს (ორკოლს ატარს), რომ ჭინკა გარეთ არ ეჯაჯგუროს და ქვევრს პირი არ დაუზიანოს (ლაგვანს გარგუჯია ვეგლუცქაცქას), მით უმეტეს, ღვინოში არ ჩაუშარდოს.

არც ჭიჭკეთობის, არც ნები-სმიერ სხვა ღამეს მეგრელები ბავშვის ტანსაცმელს ფაფარს, სარეცხ თოკზე არ დატოვებენ, რომ ჭინკამ არ გაჩხიბოს, ტანსაცმლის მეშვეობით ბავშვს სხეულში არ შეუძვრნენ (იჭიკათ ვემშურთან) და მოსუვენობა და სიცილქე არ გადასდონ. ამავე მიზეზით ღამით არც ბავშვის ნაბან წყალს გადაღვრიან, ხოლო, თუ მანაც

მოხდა ისე, რომ რალაც დარჩათ გარეთ, უსათუოდ ცეცხლზე გადაატარებენ, რომ ჭინკას ნახელავს (ჭიჭკეშ ხე) ძალა დაუკარგონ. ჭინკა ბავშვებში განუწყვეტილად ეძებს მეს ბევრი ღვინო ისმება, ამიტომ მარნის პატრონი სულ ფხიზლად არის, რომ ქვევრს ღვინის ამოღების შემდეგ, რაც შეიძლება, მჭიდროდ დაახუროს ქვის მიმე სარქველი (ქუამ როგო), რომ ჭინკამ ვერ გადააგროს, თორემ დილით... ნაკლული ქვევრი შეიძლება სავსე დახვდეს — ოღონდ ჭინკა მას, რა თქმა უნდა, ღვინო არ აავსებს — რამდენსაც დალევეს — იმდენს ჩააფსამს.

ამიტომ ტოვებს მარნის პატრონი, ქვევრის პირას ღვინო სავსე ჯამსა და დოქს (ორკოლს ატარს), რომ ჭინკა გარეთ არ ეჯაჯგუროს და ქვევრს პირი არ დაუზიანოს (ლაგვანს გარგუჯია ვეგლუცქაცქას), მით უმეტეს, ღვინოში არ ჩაუშარდოს.

არც ჭიჭკეთობის, არც ნები-სმიერ სხვა ღამეს მეგრელები ბავშვის ტანსაცმელს ფაფარს, სარეცხ თოკზე არ დატოვებენ, რომ ჭინკამ არ გაჩხიბოს, ტანსაცმლის მეშვეობით ბავშვს სხეულში არ შეუძვრნენ (იჭიკათ ვემშურთან) და მოსუვენობა და სიცილქე არ გადასდონ. ამავე მიზეზით ღამით არც ბავშვის ნაბან წყალს გადაღვრიან, ხოლო, თუ მანაც

მოხდა ისე, რომ რალაც დარჩათ გარეთ, უსათუოდ ცეცხლზე გადაატარებენ, რომ ჭინკას ნახელავს (ჭიჭკეშ ხე) ძალა დაუკარგონ. ჭინკა ბავშვებში განუწყვეტილად ეძებს მეს ბევრი ღვინო ისმება, ამიტომ მარნის პატრონი სულ ფხიზლად არის, რომ ქვევრს ღვინის ამოღების შემდეგ, რაც შეიძლება, მჭიდროდ დაახუროს ქვის მიმე სარქველი (ქუამ როგო), რომ ჭინკამ ვერ გადააგროს, თორემ დილით... ნაკლული ქვევრი შეიძლება სავსე დახვდეს — ოღონდ ჭინკა მას, რა თქმა უნდა, ღვინო არ აავსებს — რამდენსაც დალევეს — იმდენს ჩააფსამს.

ამიტომ ტოვებს მარნის პატრონი, ქვევრის პირას ღვინო სავსე ჯამსა და დოქს (ორკოლს ატარს), რომ ჭინკა გარეთ არ ეჯაჯგუროს და ქვევრს პირი არ დაუზიანოს (ლაგვანს გარგუჯია ვეგლუცქაცქას), მით უმეტეს, ღვინოში არ ჩაუშარდოს.

ზურაბ კვარაცხელია: მეგრული ენა როგორც იქნა იკარგება ან უკვე იკარგა და გვინდა ამ პრობლემას ყველა კარგად დაუფიქრდეს

29 მაისი მეგრული ენის დღეა. ამ შესანიშნავ დღესთან დაკავშირებით ჩვენ სახალხო მოძრაობა „სამეგრელოს“ ერთ-ერთ ხელმძღვანელს, „მეგრული ენის დღის“ დაარსების ინიციატორს, ზურაბ კვარაცხელიას ვესაუბრეთ.

— როდის და ვისი ინიციატივით დაარსდა მეგრული ენის დღე?

— ამ დღის დაარსების იდეა საჯაროდ გაუფიქრდა 2012 წლის დეკემბერში სახალხო მოძრაობა „სამეგრელოს“ ორგანიზებით მოძრაობის ზუგდიდის ოფისში გამართულ მეგრული პოეზიის საღამოზე. მა-

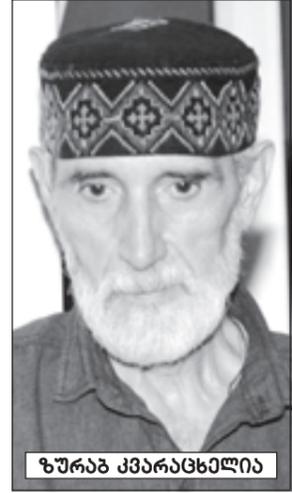
შინ გამოვედი ინიციატივით, რომ მეგრული ენის დღე გამოცხადებულიყო 29 მაისი — გამოჩენილი ენათმეცნიერის და მეგრული ენის უზადლო მკვლევარის — მამანტი ძაძაძის დაბადების დღე, რასაც დამსწრე საზოგადოება აღფრთოვანებით შეხვდა. სხვათაშორის ამ სულსკრამული ადა-

მიანს წელს 80 წელი შეუსრულდებოდა. ძალიან სამწუხაროა, რომ წელს კორონავირუსის ეპიდემიის გამო ვერ შევძლებთ ამ დღის სათანადოდ აღნიშვნას, მაგრამ მომავალში 29 მაისი, როგორც მეგრული ენის დღე — ტრადიციულად აუცილებლად აღინიშნება.

— რა დაედო საფუძვლად მეგრული ენის დღის დანერგვას?

— როცა ეს დღე დავანერგეთ, მაშინ ჩავიფიქრეთ მეგრული ენის პოპულარიზაცია და პრობლემების აქტუალიზაცია. მეგრული ენა რომ იკარგე-

ბა ამას აშკარად ვხედავთ და გვინდა ამ პრობლემას ყველა კარგად დაუფიქრდეს. რაღაცა უნდა ვიღონოთ ის დიდი საგანძური რომ არ დავკარგოთ, რასაც მეგრული ენა ჰქვია. მეგრული ენის დღის დანერგვით გვინდა ხელისუფლება-მთავრობის ყურადღება მივიქციოთ. გვინდა ვუთხრაოთ მას, რომ არსებობს ეს პრობლემა და მას აუცილებლად უნდა მიხედოს. ერთუზიანობის დონეზე პრობლემა არ მოგვარდება. გაქრობის პირას მყოფ ენას უნდა პატრონობა სახელმწიფოს მხრიდან. მეგრული

ზურაბ კვარაცხელია

ენის დასაცავად კანონები, მექანიზმები, და ბერკეტებია შესაქმნელი. სხვათაშორის ეს პრობლემა არსებობს ლაზურ და სვანურ ენებთან მიმართებაშიც. თქვენ წარმოიდგინეთ, რომ სახელმწიფო ენის სტატუსის მქონე ქართულ ენასაც

კი ემუქრება საშიშროება და ხომ გასაგებია ამ გლობალიზაციის დროს თურა პრობლემის წინაშე არიან სრულიად დაუცველი ენები.

— ჩვენთვის ცნობილია, რომ თქვენ რამდენჯერმე მართლაც შესაბამის უწყებებს მეგრული ენის დაცვის საკითხთან დაკავშირებით. რა საფრთხე ემუქრება მეგრულ ენას და რა არის საჭირო მის გადასარჩენად?

— დიას, შესაბამის უწყებებს მართლაც ბევრჯერ მიემართეთ, მაგრამ დღემდე რჩება ჩვენი ხმა ოდენ „ხმად მლაღდებოდა უდაბნოსა შინა.“ მოდით, მე ახლა გავჩვენებთ ერთ-ერთ ბოლო მიმართვას და გთხოვთ ის კიდევ ერთხელ გასაჯაროვოთ. ვფიქრობ არსებული პრობლემების გადასაჭრელად ჩასატარებელი ღონისძიებების აუცილებლობაზე იქ თითქმის ამომწურავადაა ნათქვამი.

ესაუბრა
პაპ ნასყიდაშვილი

მიმართვა საქართველოს ხელისუფალთ!

აუცილებელ საჭიროებად მივიჩნით თქვენი ყურადღება კიდევ ერთხელ გავამახვილოთ ჩვენის აზრით უმნიშვნელოვანეს და უაღრესად პრობლემურ საკითხზე.

სამწუხაროა, მაგრამ ფაქტია, რომ კაცობრიობის ისტორიის მანძილზე არსებული არაერთი ენა გამქრალა. ფაქტია ისიც, რომ გამქრალ ენებზე მოლაპარაკე ხალხებმა ცდობილი განცხადებები დასიმილია განიცადეს, რაც დამეტანხმებით, იგივე გაქრობის ტოლფასია. ალბათ მოგეხსენებათ, რომ „გაქრალ ენა — მოკვდა ხალხი“. ეს პრობლემა და ის ათასეული წლებია, რაც დამოკლეს მახვილივითაა კაცობრიობის თავზე დაკიდული. ეს პრობლემა მომავლიდანვე საშიშროებას წარმოადგენს განსაკუთრებით მცირერიცხოვანი ხალხებისთვის თუ ეთნოსებისთვის. უკვე ოცდამეერთე საუკუნეა, მაგრამ სამწუხაროდ ამ თვალსაზრისით უკეთესობისაკენ ვერაფერობით არც არაფერი შეცვლილა, უფრო პირიქით, რადგან გლობალიზაციის ამ ყოვლის მანიველირებელ ეპოქაში უფრო ძალადმომხრებელი ფაქტორები არსებობს, რაც დროს განიცდის საკითხი დამაფიქრებელი და აქტუალური ხდება. კაცობრიობას ისლად არჩენია, როგორც შეეცად-

ოს და ეფექტურად წინ აღუდგეს ამ სავალალო ტენდენციას. ამ მცირე შესავალს გაკეთება იმიტომ მოგვინია, რომ ჩვენდა საუბედუროდ ქართველი ერის ნიაღში დაუწვდელი ლექსიკური სიმდიდრე, ანუ მეგრული, ლაზური, სვანური და საკუთრივ ქართული ენები დიდი ალბათობით შესაძლოა უახლოეს ათწლეულებში საერთოდ გაქრეს. ეს არანაირად არ გახლავთ ჩვენის მხრიდან საშიშროების გაზვიადების ოდნავი მცდელობაც კი. დიას, თვით სახელმწიფო ენის სტატუსის მქონე ქართულ ენასაც კი ემუქრება სერიოზული საშიშროება, თორემ, სასჯებით ბუნებრივი და ლოგიკური (კაცოვლევარი დამცავი მექანიზმების გარეშე დარჩენილი კოლხურ-იბერიული (ქართული) ენათა დაცვის სახელმწიფოებრივ დონეზე აყვანა და საერთოეროვნული ტრადიციის თავიდან აცილება. ქვეყნის ხელისუფლება-მთავრობა ვალდებულია სერიოზულად დაფიქრდეს ამაზე და და-

უყონებლივ გაატაროს შესაბამისი ღონისძიებები გაქრობის საშიშროების წინაშე მდგარი ჩვენი ენობრივი კულტურის, ანუ კოლხურ-იბერიული ენების გადასარჩენად. გამოდინარე აქედან, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია პარლამენტის გადაწყვეტილებით დაუყოვნებლივ შეიქმნას სპეციალური და კომპეტენტური კომისია, რომელიც დაკომპლექტდებოდეს უნდა იქნას მხარისმჭერი და ინტერესებულ მხარეთა მონაწილეობით და მასში აუცილებლად უნდა იქნას ჩართული ენათმეცნიერები, მწერლები, საზოგადოებრივი ორგანიზაციების წარმომადგენლები და ა.შ. კომისიამ შეიმუშაოს უნდა ენის დაცვა-განვითარების უზრუნველსაყოფად უნდა შეიმუშაოს ყოვლისმომცველი და კომპლექსური პროგრამა. ამ პროგრამაში სკრუპულოზურად ასახული ღონისძიებების პრაქტიკული რეალიზებით შეუქცევადი უნდა გახდეს ჩვენი ენობრივ-ლექსიკური კულტურის არათუ დაცვა-გადარჩენა, არამედ, მისი შემდგომი განვითარებაც. პროგრამაში უნდა ჩაიბნოს ყველაფერი, რაც შეუქცევადს გახდის დანარჩენ კოლხურ-იბერიულ ენებთან ერთად მეგრული ენის გადარჩენა-განვითარების პროცესსაც. ბუნებრივია, რომ ამ საკითხთან დაკავშირებით გავგაჩნია ჩვენი მო-

საზრებებიც, რასაც ხელისუფლების მხრიდან კეთილგონიერი გადაწყვეტილების მიღების შემთხვევაში წერილობითი და ჩამოყალიბებული ფორმით კომისიას განსახილველად აუცილებლად შევთავაზებთ. მაგალითად, ჩვენ ვფიქრობთ: 1) აუცილებელია, დაწყებით კლასებში ისწავლებოდეს მეგრული ენა. 2) აუცილებელია მეგრული ენაზე ბუფეტითი გამოცემების სტიმულირება. 3) აუცილებელია სახელმწიფო მიზნით ქვეყნის რამდენიმე ქალაქში: ზუგდიდში, ფოთში, ბათუმში, ქუთაისში და თბილისში ორგანიზება გაეკეთოს მეგრული ენაზე ტექნო-რადიომუზიკების ფუნქციონირება. 4) აუცილებელია მეგრული ენაზე მოსაუბრე ადამიანებს სახელმწიფო ენასთან პარალელურად მიზნით საკუთარი რეგიონის ტერიტორიაზე მაინც მიეცეთ „ნაწილი ნინას“ გამოყენების შესაძლებლობა. ერთი სიტყვით, ბევრი რამეა საჭირო, მაგრამ რაც ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია და ასევე აუცილებელიც — სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს აღნიშნული პროგრამის პრაქტიკული განხორციელება. ერთეული მოხალისე-ენტეუზისტების ძალისხმევა ნამდვილად არაა საკმარისი და

თუ სახელმწიფოებრივ დონეზე არ მოგვარდა ეს პრობლემა, მაშინ, უახლოეს ათწლეულებში ჩვენს ენას გაქრობა უნერია, რაც ავტომატურად ნიშნავს ჩვენი იდენტობის გაქრობასაც. ეს უკვე ეთნოსის სიკვდილია და ამის დაშვება ყოველად დაუშვებელია... პატივცემული პარლამენტის თავმჯდომარე, პატივცემული პარლამენტის განათლების, მეცნიერების და კულტურის კომიტეტის თავმჯდომარე, დარწმუნებულნი ვართ, რომ ხელისუფლების მიერ ჩვენი ინიციატივის გაზიარების და ადეკვატური ღონისძიებების გატარების შემთხვევაში აუცილებლად შევძლებთ თვითმყოფადობის დაცვას და ამედროულად თუკი არსებობს რამე სახის საშიშროება კორდონებს იქიდან სეპარატიზმის სტიმულირებისა - მის უეჭველ პრევენციურებასაც. უნდა ვუწყოდეთ, რომ არ არსებობს ქართველი საშუალება სეპარატიზმის საფრთხის გასაწივრებად, ვიდრე ეს მეგრულ-ლაზურ-სვანურ-ზოგად-ქართველური იდენტობის დასაცავად შექმნილი საკანონმდებლო-სტრუქტურული მექანიზმებია. უნდა გვესმოდეს, რომ კოლხურ-იბერიული, ანუ ქართველური სახელმწიფოს მშენებლობის იდეას სწორედ ამგვარი გონივრული და სტრ-

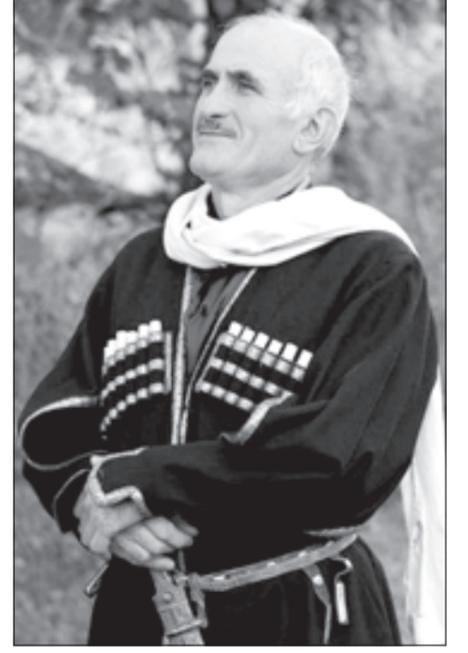
ატეგიულად გამართლებული მიდგომა სჭირდება. მტკიცედ გვწამს, რომ საქართველოს ცენტრალური სახელისუფლებო სტრუქტურის და საზოგადოებრიობის ერთობლივი ძალისხმევით ზოგადეროვნულ, ზოგადსახელმწიფოებრივ კონტექსტში ჩვენს მიერ აქტუალიზებული პრობლემის მოგვარება შესაძლებელი და არაერთი შემთხვევაში გულზე მჯილის ცემით, ან ურპატრიოტული რიტორიკით. ამავე დროს ვაცხადებთ: ეროვნული ერთიანობის, ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის იდეა ჩვენთვის არის საკრალური მნიშვნელობის იდეა. აქედან გამომდინარე, ინსინუაციები ამ თემაზე აპრიორულად და კატეგორიულად მიუღებელია. დაბოლოს, ვიტოვებთ იმედს, რომ ჩვენი ეს მიმართვა არ დარჩება „ხმად მლაღდებოდა უდაბნოსა შინა“. უფალი ფარავდეს ეროვნულ-ტრადიციული ფასეულობების და კოლხურ-იბერიული თვითმყოფადობის უმთავრესი გამოხატულებების — ენობრივ-ლექსიკური საუნჯის დაცვა-შენარჩუნებაზე ორიენტირებულ საქართველოს. პატივისცემით, ზურაბ კვარაცხელია, სახალხო მოძრაობა „სამეგრელოს“ რეგიონული რწმუნებული

«სოდა აკიპუროსკინ ეთაქი ქიგაზიკინაფადკოვა, ეთაქი ქიგაიბაბუდკოვა უჯგუში შური ენა გა ვეგნოითანგაპადა!»

ათე ისტორია ჩქიმდა შინერი მუსიკოსი-მბირე დო ართო კოლორიტური პატგნი გურიელ ჭითანას შევარდნაძემ ბანდებში მუში ფანას ვაფუდი გინოტყობინაფილინი თინკემა აფ ნარაგადი... ვამიჩქე მუზმათ მართალი რე თენანი, მარა პრინციპის ენა ვარე ოინტერესე... აქი ოინტერესე რე მარგალური ნინაში ლექსიკა... შილენებ ტექსტი მარგალური ნინა ჯგერო რქინერეფე ხოლო ვეგეგანი ბოლო-შანი... ოდო, მუნერი ონარლებერი რე თენა ნამდა, ათენერი უჯგეშაში, უდინდარაში დო უსქევაში ნინა ისტორიური უბადლობა დინაფაში კარც რე მერერი... ასე ქორთხინთ ათე მერეთი მარგალური ტექსტი ნეკითხათენი... „რუსეფიში მაფა ნიკოიაში ბორჯის ართი

მარგალქ ფილთაში თოფით დოცვილ კოჩი... მუ რაგადი ოკო — მაყვილარი ოჭოფის დო მონამეთ ხოლო ქემიყუნეს მიდგარენი მარგალი... მეურც გარჩიება. რუსი რე მოსამართე, მარგალც ვაუჩქ რუსული, ის უჩქუ ხვადე მარგალი ენის დო გინმათანგალი რე ჭანაფილი მიდგარენი... უნეს მარგალც, აბა გირჩქილეთია დო ქიდიჭყია პატიანი მუს ზოჯუნქიანი... ბაშლაყი კინოკირელი, ოშმეში ენკუმონტილი კოჩქ ქიდიჭყ, მარა მუ დიჭყე: ოქმარეში მორლიას რინტუმი გინორაჟუაში ბორჯის გუგულქ ღინჯაფი მიოტუ... ლანჯეში სვარილი დიშქა კილემა ქიკლემბუზური დო ყებურც ქეკოჯორგი. კაჩას კარდილა დო ხვარჩენც ქეკოჯანჭე, დოფა გაკნოფჩხორკე, ლოჭა-ლოჭაში ხუშლა ხაფსულეფი ლახვატათ ქათოვდგუმორი, ხვანჯარაშ კეცი-

აბედი გილაბუდ, დაჩხირი ქათოვგერგენჯე, გოხვიხონდ გურქ... ცანდირი ანჯარში ნაგვარჯა ჯეგემაში თუთუმი სათმოს ქინოჯუჯუხუხე, მუშული ნორცხვა ქუმნოჯოვახი, ქანიბჭუბურე დო ქანიბჭუბურე... გოტყვაჟ კაჟიში ფილთაქ, ეკატორილი დო მიპტორკონუქ ომანგაფუთ, ლაკაცია დო ჭუბურიში ხარხიში ღანდა გეგნობჟეგენგი, ომბოლო ძიგირც ქიგუახა-ბარკი პატინ ჩქიმ ზოჯუნქუნი, ჩიგორგალაია ქოფქიმიანი დო აკიპუბროსკი!... მარგალი ათეს იჩიებუდუნ თემი გამწოლ გინმათანგალქ დო გოლირთუ: სოდა აკიპუროსკინ ეთაქი ქიგაიბაბუდკოვა, ეთექი ქიგეიტებუდკოვა უჯგუში შური ენა მა ვეგნოითანგაპადა!»

პურიელ ჭითანას

ბჭარათ დო ბრახადუათ

გური მტობაია
(გულადი ფატალავა)
(06. 09. 1952 წ.)

გვიმარა *

გაბრძელება.
დასაწყისი იხ. წინა ნომერი

კუნთხუ უკინებ კვარჩხანშია,
შარი — მარძგვანმა,
დო მინჭუაფუ ირიათო ცვანა ნარჩქვანმა.
დო იჩიებუ: „დადულ-მუმულს გამნაგენქია,
ანდოგანიას ღორონთალას ვანიჭენქია“,
ხოლო უმოსო მიკროსკოპის მიფხვარუნთდა,
დო ჯვემობურო დუდის ოროს ვემკიფუნთდა,
ირ ფარაონი იბერ ყოფე — შონ-ლაზ-მარგალი,
060 მორო გოცუმე დო დოჭყაფე

გილაგვარგვალი.
ამდარი ქორთუთ, თიმ ჩხვიჩხვიე პუნა ნაფალა,
რე იბერიაშ კორკონტი დო კირდე-ფაფალა.
თაში, ნამუდა ნოხლე ოკო აზრიქ მადირთას,
ოკინან თუ აკაბურცხა წვათიმ წვათი რდას.
იბერქ გონებათ ეხანტ სფინქსიმ სიჯუალენი,
ინა ლიეფმა დო ხარეფმა ვერჯალენი.
იბერქ გონებათ ღაზუ კუნთხუ პირამიდაში,
მუს გილაგორუნს ნანწკარა დას ქუა მიდაში?!
დო დუკვარკვანტუ ტორნადოფე თინეფიმ

წვანდეფს,
დო უჭირინდუ კვარკვანტითი აია-სკანდეფს, —
უძირაფუდუ ფარაონიმ ფურინი ზოდმა,
დო — ერებაშო დორთინალა კინე სუმ-ოთხმა.
ჯა ბედენორე, ჯა გათიმირზანს მუმობრა სინთეს,
ღორონთო ხანდენს, მიანჭუაფ სინკონდე
კინ თეს.
ფთქუათ, გიგობი, კიდობანიშ ტანიშ მასალა,
მოკვათუნქი და იყუაფუ შურიფარსალა.
ნამსუთ შქვით ნანას ნახაფულანდ ითამდა ნოე,
დო ღვინით ბრანგოლს ვათქუალუ „ვარი“
თუ „ყოე“.

შხვა შური ინთხანს, ნამ ტყაქ იჭვარ ხუმბაბამ
აკანს,
080 მითინს ვათქუე მუ მიმახე გიგობის შქა ტანს.

თხუმუშე შხვანერს მომყარანს უფალი ჰავას,
დო გინარჯგინანს მილიონი ქუჩუჩქელ ქრავას.
დო თაქ თქუნან: „გიგობიშ ტყა ყოფენია,
ინაში შური ხესქერეფით ვეჭოფენია“.
ვარდა იხო: „მიფშითია ემერ, თხუმბანას,
რინას უშქური დო თხირეფი გილარქუმოლას!“
მარა მუჭო რე ასე გოკო იჩუე ნკონდას,
„ეგება მელე დრაკონამი ვერეხი წყონ დას?!
ჰო, მის ათქუე: „ტიბ შურიში მოჩამაშავა
იბერიკონით მეფრთითია კონანაშავა?!“
მის რე ათქუე ისლანდიე ესუნაფილო,
ხე გვიგვილერო, ხე პირელი, ხე გუნაფილო,
ჩე ალბონიშ, ირლანდიამ, ეტრუსკიმ, ბასკიმ,
დო ხოლო მის უჩქ, ზღვა ხალხიშ ქვარაშე ნასქიმ,
ხოლო ქალდიში, ლაზიში დო მარგალიმ მეტის,
ხოლო ხათიში, ხურიტიმ დო მოსოხიმ ნკვეტის?!
ნამეფ მუმობრა სინთელეთი ტანეფს გამანა,
დო ნამეფ ასეთ იგვავანა დო გილეგვამანა.
ნამეფშათ გემშან რასა ჩელა კავკასოდიმ,
100 ვამკუქუნუნა ნამეფს ღართი დოხტურ
ფროიდიმ.

ჩქიმ ვარჯერანდა, მიბგორუათ ლენორმანეფი,
დო მუხეუმეფს დოქვირსელი შურიშ ცვანეფი.
ჰეგელე ფთქუანთ, კანტმე —
ხოლო დო ბლუმენბახემ,
ფთქუანთ ლანდარი ჰეროდოტემ,
ნამთინე — წვახმეთ,
მუ გასაკვირი იჩიებდან თენეფუმე ჩქინეფ,
მუ გასაკვირი ენურდანი თოლეფმა რჯგინეფ?!
ჯავახიშვილი, ბერძენშვილი დო ჯანაშია:
„ჩქი დობჭყითია ისტორია კონანაშია“,
მორდებუანო: „კავკასოდი ვორეთიავა,
პირველი რასა პლანეტაში, სნორეთიავა.
პირველი რასა ბჟალონი დო ხოლო ზღვეფიში,
ურკათუმაში ერეფია ჩემქანეფიში.
დო კოჩიშობაქ თაქ დიჭყუა რინაშ ერკებაქ,
დო თაქ მეჭუა რჩქინელ ხანდაქ ქანას შერგება.
დო ეთინას რე მიშქირიტნა ანთასანეფით,
დო ეთინას რე მილასუნა ირი წყანეფით,
მარდვა ნითელი მოცუმელი არიელეფი,
კილე რკინა დო დუდ დო გური ცარიელეფი“.
ასე მუ ბქიმნათ, ფუბლათიო ჩქინი ნალვარა,
120 ჩქინი ხელეფით ნაქიმინა დო ნაშყარა?!
მუ, ელბლათო თოლეფიმე სახე ძირაფილე,
მუ, კინ ბთუათო ჯიშტიმ თირი კირდეს
ნირადილე?!
სახელი ვარა ვაბთქუათო, მუ ტყაშე მურთუ,
მი სოდე გორჩევი, ვარა ნამქუ სო რე ეურთუ?!
მუ რე, ფუბლათო, იბერიელ რასამ გაგაჩი,
გოშინათ ვარა ვამდანიო ჩქინი ნაგვაჯი?!
მუ რე, ფუბლათო გოლუაფა ჩქინი დუდიშა,
მუ, ვემეფრთათო დიოდორო ხოლო
რჩქუნ თიმა?!
ენა ლიფსი რე იბერიაშ გინძე გორგალიშე,
ენა ცვანა რე კოჩიშობა ანნი ორგალიშე.
ენა წვათი რე ზღვა ლაზონა ანნი იყუაფე,
ენა ცვათი რე, მერხეფი ანნი ინყუაფე.
ენა დუდი რე დო კუდელიშ ვეცი სურება,
გური გობარსი, ბაბა, გური, ვედიზურება!
მუჭოთ კვარკვამელ დრაკონი რე „ფესტოში
დისკო“,
ოკო დოსქიდე კოჩიშობაშ თასო დო კვისკო.
დო მელე-მელე გუნძურს ინა კავკასიონსო,
დო დუდიშენო თხოზუ ინა ტანიშ კონტესო.
არსი სოიშახ ვეგესურებ წიფე კუდელით,
140 დო კინე დართუ დო იყუაფ კინე დუდელი.
„დო თი დუდიშე თი კუდელმა ფერი იჩევა,
კიბირს გედგენქენ, ძვალ-ძვალამო ქუმურჩევა“.
მარა ვამდუნა ვეძახათუ თენა მეტ ხუმათ,
სიტყვათ, ბგერათი, ჯინათი დო ხეში მეთხუმათ,
გემოთი, ბოლოს — ქართანუა თიში გონითო,
ჩხორო დო ნოლი — ვადოსქიდე სი უსონითო.
ნამუთ ქართაში — უფალიში გოხოლო ნანთხალი,
ქენიქუნე დო ოროფესუ გილეგანთხალი!
ჰო, სპირალი რე, ანდოგანი იბერიელიმ,
ულა დო დორთა — ინკვერია-სინკვერელიმ.
ჰო, „ჯანი“ იყი ინა ჩქინი ასომთავრულით,
მენცარ ქქუათი დო ვართ ხოლო ქქუა
ყვარულით.
თეს იჩიებნა ჩინელეფი „დაო დე ძინთი“,
თეს იჩიებუ პითაგორამ ხალხი მეძინით,
პრომეთეცალო კოჩმა კიდირ თემი მევეჯორუ,
ნამთინე ფირქენს: „ქეთურქუა, ვარდა —
ქეგბორუ“.
პრომეთეცალო მუმ ზისხირით მორსხას
მარზენა,
ჰოდო, ნანეფით გოძვალერი მიდაჯვარზენა.
ა, თენერი რე ჩქინ იბერი: ცვილნა დო ხვანანს,
160 იხუტოლუანქ, მორი ინა ლიამე რყამანს.
ა, თენერი რე ჩქინ იბერი: ხალხქ დო რჯუნუნს,
„იყოფევა ნტერ რდასია“ დო გინორჩურუნს.
ა, თენერი რე ჩქინ იბერი: მარათ ეთქარჩუ,
სქანი ოვლარეფს ანგურეფო ჭითათ მევეტკავარუ.
ა, თენერი რე ჩქინ იბერი: გიგანტას ხინჯო,
თინა რჯუნს წვანჯო, ნოცელეფო დო ხოლო
— ჯინჯო.
ხემა ნორცხეფი ქიგურდვავ დო კვარდეს
გინაშუნს,
მარა ქეთუნქე დო მენდი რე შურსეთ მიკაშუნს.
„ვეროპედი მურსიავა ჩერქეზ-ქორთუმე“,
(თურმე პაპუმე ფერჩქინეთ დო ვართი მორდუმე).
თამ იჩიებნა აფხალეფი — კანტი დო ჰეგელე,
შუმერ ლურელი ოგონნა დო მეჭყვადრე ქეთელე.
მარა ენქიში რასაქ მუთ რენ გიმელე ლურემე,
დო იბერიაქ გამნოდირთუ ელურბელურმე.
„იბ“ სქუა რე დო „ბერ“ გერი რე, ართო —
„ბერსქუა“.
ო, მიზოჯუნსუ: „გურზითია ანდანერსუა!“
ანუ „რდითია ბჟამანჯური კათალეფია,
გალეშე ხუმლა დო დინახლე ტატალეფია!
კილურამ თოლი, დამჯერია, ქაგურუ ატუმს,
180 გოჭვარუნთია თქვა უჭვარსუ დო უგუკვათუს.
თქვა ილანთია ოლაღეფსუ უმწუჭოფუსუ,
თქვა ჭოფუნთია ჰავას ტყობნელ უკუჭოფუსუ.
თქვა იყითია მარსხებელი ანდა ყურუმე,
თქვა იყითია მახინწლი არძა ჩხურუმე.
თქვა ლიშიშ წვანჯის დანტირუნთ ქიანასია,
თქვა ქუჩუჩქელ მარლვანთ შქაბან იანარსია.
მარა სახელი გვალო შხვაში გვადენნანია,
თქვა ღვინს გეგებუნთუნ, ინეფ დუდის
გახვენნანია.
ბედნიერება — თემა ხოლო გიგაჯერესდა,
ბედნიერება — აგაგეფი გიგაჩერეზდან.
ბედნიერება — დორგიბესდა ოგობალეფით,
ბედნიერება — გახონესდა ხოჯიმ ქალეფით.
ბედნიერება — გიცხირეთდა ხემა ცხირეფი,
ბედნიერება — მერხედანი ტი დო წყირეფი.
ბედნიერება — თენეფ ირფელ ჭიჭეს რშუდანი,
ბედნიერება — ბირგულეფი დიხას შქუდანი,
ქემონკითიდა — ხეთე დუდის გეგნორგაგუნა, —
თქვანი ოხვიჯეფს უოწჯლორეთ ქიდილაგუნა.
მარა ქუმურქუე, ქუმობურსანქ ართი მარგალი,
200 („მარ“-ი კოჩი რე, „გალ“ — ვერეხი,
ჟინში თარგალი).

სქანო ხანდენდეს ელახიშე შაკია ბუდა,
ლაო ძი რე თუ კონფუცი რე — ხეფორჩაკუნტა.
სქანო ხანდენდეს ლოტოსისუ ტყობინელ ინდრა,
ზოდიაქოში კალენდარით შხვაფრო ვამხინდრა.
სქანო ხანდენდეს ჰორეფი დო მუშამედეფი,
სქანო ბურლაკეფს ენუსქუდეფს ნიშმა ღვედეფი.
სქანო ღაზუნდეს ატარიეფს შქვითი აფქალი.
სქანო მეჭყვადრე დობადონას გილაქარქალი.
სქანო რე ქრისტე იჯვარჭყადუ შურდანებითუ,
სქანო იხონუ ცა ღორღონჯიმ გურთანეფითუ.
არტეფაქტეფი მუ რე ჩქინი იბერობაში?!
ხვალე გუმანი ვამობაღნა მინჯერობაში.
მარა დიბჭყათი ჯვემ „ან-ქი“ დო ამდლარ
„ქიან“-შე,
220 დობჭყანჭყათი დო გიმეპუნათ ღვინი ტიანმე.

მუჟამს ქიანა გინტირინუ ჯვეში ანქიქი,
ცაშე მულა რე, ეკომცუეს უკულ ღანქიქი.
ღორღონცალეფი გინორთენა დიხამ კათათი,
ღურუნისაფილ — რინამ კირდეს მიკნაჭყადათი.
იბერულს ტყობუ უმკუთვალუ, უანგარიშო,
არძა პასუხი მოიდა — „ქო“ დო „ვარიშო“.
იბერულს ტყობუ ირიფეთი უკოროცხელე,
მუჭოდგათ ჟინცა მურიცხითუ გომურიცხელე.
ბირამე ბთქუანთ, ქიგიფშინანთ თი შქვითი ნოტას,
ჩელა ხურხიშე ცაკორკონტმა ეშნაკიონტას,
ვაორზოლენდით ნამეფითი ტვინიშ ნეირონს
დო ვარზენდითი ტან დო დუდის გონენ ხეირონს.
უკულ სხაპუა გიფშინათი, ჩერიაცალო,
კვარკვანტიეფი დორზამილი ღერიაცალო,
ნამუთ ბჭაჭუნდით ჩქინ სისქვამეს თოლიშ
მოსალო,
გენეფს ფრუანდით სანმობუნო სალამოსალო.
დო თენეფ ირფელს უძახუდით „იბერიკონსე“, —
„გობრსხაბაფეს — ლობრსხაბაფეს ვემქერეკონ.
ვამშაყარუნა ჩქი ფარეფი დო ალმასეფი,
240 ჩქი მიწორდესე კირბიფეფი დო კალმასეფი.

სოდე ტყობუდუ ვარჩხილი დო ორქომ
ნდლულაფა,
სოდე წვანჯიმა ელანჭუდუ შურსუ ქულაბა.
ჩქი ფთასუნდით დო ვაბგორუნდით უკულ
მონიას,
ლინჯი-თითმერი, ფულანდ-რკინა ჩქინდე
მორწინანს.
სუმკუნთხულ მინკით გივოჭარით ამბე
ატარეფს,
პირამიდეფით ტორნადოფეს ბნჭყუნდით
ხვატარეფს.

გასინთორება ჩქინდე შიბე თელ ურუმალას,
ჩქინი საქვარი რდუ მოგვობა დო ქურუმალა.
მარტიმ დაღიას ოთასალი თის რე უთასუ,
მულა ერქინდუ მელორონთე ქირსეთუთასუ.
შხვა მუ გერუა, გოფაილი ამდლა ჩქიმდე რექ,
ურჩა რექი თუ ცვინთელ-ჭითა — ჩქიმდე იბერენქ,
გოკონ დეჯერ დო მიხუტოლე, მომქიდე გოკონ,
ჩქიმდე რე ირფელ, ასე მუდგა სქანი რე გოგონ.
ჩქიმდე რე არძა: ბერეგა რენ თუ ორქო ქობალე,
დიმარდე სქანდათ — მუმენდა რექ მაკორობალი.
მუდგაქ ვამაჩუნ, მუდგა ჭუა ჩქიმდე სქილადე,
სი გინაყარე დო მადლობა — გინასქილადე.
მა ბქართანდა დო ზიკურატი მა რე ვაშენი,
260 სი მიქვირსუნდი, მარდი —
ჩქიმი შქვილუაშენი.

ჯა ოხვამერი, ჯასტაგანი, ჯა ნალიმარა,
დერიჩო-მაქ, სი ღორონთი ნაქიმინარა?!
ვეკანგარა-მაქ ირიათო თი დლა, თი მარას,
ქუმოდვალექ-მაქ ოდიარეთ ჭერჭე ქიანას.
ჯა ოხვამერი, ჯასტაგანი, ჯა ნალიმარა,
დერიჩო-მაქ, სი ღორონთი ნაქიმინარა?!
ჩელა-ჩემქანი ნირსო ცაშე მალეზრავალექ,
გოკურცხი-მაქ, დიდა-ინგირ გიგარაქვალექ,
გოლავაფირო-მაქ, გოლავაფო-მაქ, ირო მათალუ,
წყვირთალ კურჩეფმა წყურგილეფი
ქუმორდვავალუ,
ჯა ოხვამერი, ჯა-ღორონთი, ჯა ნალიმარა,
ქუმოდვალექო ოდიარეთ ჭერჭე ქიანას?!
შხურშიმ ტყებმა გემჭარუდ-მაქ სქანი ნინაშა,
ვეგადელუმუდო მუჭოთ კუჩხი
გვერ-ტინტილაშა,
მუჭოდგათ ოკო ონდელეკო რკინა-ფულანდი,
დო ვედიჭყიკო ეკორჩვილქი ჩერქინ-ქულაფი.
შხურშიმ ტყებმა გემჭარუდუ სქანობურო-მაქ,
ოფულარეფი დოფულ-მაქი, გოლავაფირო-მაქ,
ორქო-ქვიშაში კორობუამ საროტ-ნესეფი,
020 მუნაფათ რწყარუნს გოლოფირს-მაქ
ოში მესეფით.

სი ჟირი წყარიმე ეკართუმი დინახლეშენო,
გენობზგილატექე ჩხობიშორო შოლირე ხემენო,
სი გინანჭუდე კავკასიას, ხოლო — მიდოლენს,
გოკურცხი-მაქი, ვარა ჟინე ხეს
ვემერკიდოლენს!

ბირგული მუმენ გიდირკუ-მაქ, ბირამ მარჩქილეს,
ქარწყექ ბორიაქ ქედირქუ-მაქ —
ფსუავარჩხილექ,
სი ქიგიშინი მუმულიში ციფორთეფ-მაქ!
სი, უზისხირე, მობალუნა ქირონეფ-მაქ!
ნჭყოლირი გური, აკა, მუჭო ვემკისქლადე-მაქ?!
ლურა თელარათ, აკა, მუჭო ვემკიზგლატე-მაქ?!
იბერიაშე ლანდიშ ლანდი დოსქილადე-მაქ,
ზისხირ ნენს-მაქ დო მუთ მაპალუნე
დოსქირაფე-მაქ.
ხოლო უჯგუში, დობადონათ გინორთედა-მაქ,
ხოლო უჯგუში, ცაშე ორტყაფო გინორთედა-მაქ.
ჯა ოხვამერი, ჯასტაგანი, ჯა ნალიმარა,
დესარალიო, სი ღორონთიშ ნაქიმინარა?!
ააშახ რჭოფუნდინ, რლაგამანდინ,
ლიმას გივარდინ,
დორჩი კარი ჟარენგი დო „მურსე გიმართი!“
ბალუ ქირონ-მაქ, ჟითულოო შურიშ დგემა რე,
040 გედი, გეჟვენგი, გემნოსიფ-მაქ,
ქეთიგვიმარე!
1979-2014 წ.წ.

ლიმას გივარდინ,
დორჩი კარი ჟარენგი დო „მურსე გიმართი!“
ბალუ ქირონ-მაქ, ჟითულოო შურიშ დგემა რე,
040 გედი, გეჟვენგი, გემნოსიფ-მაქ,
ქეთიგვიმარე!
1979-2014 წ.წ.

ოდიარეშა მამურყა
| კიდირმა მუმონტქ შქიორა ჟვერი,
შურიშე მახინწალე გიმაქვქვალუ,
ეთემე ისერუ, ვავა, ჩქიმშენი,
ვარა დლაქ მუჭო გეგნგავგავალუ?!
მუმენე მიზალა, ოდიარე, მიკოკვალუას,
მეფერუანქო, მუჟამს იგი დიხაშე ნწალუა,
კურჩხუნაფულე, მოპურახილ აკარდამაშე?!
ვო, ოდიარე, აკაბურცხა მიჩქულე ააშახინე,
თაში თოლონჭექ უფალიშო დამაჭიქორუ,
ვო, ოდიარე, რუმე რინას შურქე ვამაღინე,
მარა ჩამინით ამარე, ამარე გური დიჭორუ.
ვორწყექ: ორენი ნიმოკინა, ფურინი, ლუნა,
ბჟა დო თუთაში ექართელი, წყარინა ნართელი,
რე ტყურაია კილოთინი, ოჭიშიშე წყუნა,
სქანა ცურუმული ჩხვიჩხვიეთუ ეკოხართელი.
ამდლა შილეშე ჩქიმდე ველანჭე,
მარა ლურუმე პიჯე მუს ელაჭე,
ერჩქინას უჯგუ დიასქანსე ლუბას ქელაჭექ!
მუს ბგორუნდი დო მუ მაძირედუ,
მუ მაპალუდუ შურიშე მანგური,
ცაშე მურიცხი ვამკამანილედუნ,
თაქ ვამჩქედუო, მარა ხანგური
რინა ჟი დო ჟი მემნტყურუანდუ,
შქირენით თებულქ ქომიორზოლუ,
შქირატილე ყვებურს გემტურუანდუ
დო ჩელა ხურხით დამამობრალუ.
ართმა იყინ დო, ოდიარე, ეთი დღათ ქუმურს,
ეზინკოლირო ქელგაზიმუქ ხორცილი ჭქუმურს,
ბაბუში ნარგის მებრიუნდუ ითამდე ცუმურს.
ამარე, მარაპიც, ხურგუნდი დო ტუბუხ-ჩალამი,
აკარდამეფი ელახუნა ჩე-ჩე ძვალაში,
ენგიდუნია, სი რექ ონენე-ჭკუდი ძალამი.
იშენა გესქანჩი, შური, ალაგე
დო გეგნუსკოპი ფირქის ოვლარი,
ლურუ რთხოზუ დო სოდეგა დალაგვე —
სინთე რე სერმე გიმთილარი.
უმბელე ცხენი მელემე ჭირხანს,
ვემიახალექ დო გური დირხანს?!
მირჩქილე რია თელუ-მართუმი,
ზარში რკია: „ქორთუ“, „მარგალი“,
ვენარდა ჭვია პულე-მარდუმი
დო ბირა-ბირათ გეგნგავგავალი!
გემკოზილოტი სანძლო სერიმე
დო ქიანაშა გულე ბჟალარა,
სი რექ ღორონთი დო კისერიმე
ეხარცქილე ბირა ვადასარალა!
ვო, ოდიარე, მარა გუნწყი სარიკო სუმარს,
მუში კურჩითუ ქარწყექ, მურს ინა,
ართათ მუ აგი ლურუ ნასუმორს,
მუჟამს დუმირე ეკი-დიკი გილნაბურსინა.
მოჯგირეს რინა დუტუას ინაქ,
ვესქილიდუას გემუან ნინაქ,
ვართ ხარხუნტია ქანაში რიაქ.
ვო, ოდიარე, მარა გუნწყი სარიკო სუმარს,
ვედიონჯლორას დადიობა სქანი გურგინით,
ო, მარა გუნწყი, ტომბა ცაშა
გეგნობურთქინით,
ლურა-თელაში მახეგელსე ინა ბრელს უმარდს,
ო, მარა გუნწყი, გენანაშო თიში საფულე,
ცირაშე წყუნტურუ კიდირცალო გეკოჭაპულე!

აილოზი

გეკომაყარანქ არძა ფულირ, არძა ფორილსუ,
გეკომაყარანქ გოძვალერს დო გოსუბორილსუ,
დო მუმუმისუ ქელამუმანქ ლულას დო ლანდარს,
დო უბირგულეს დაჭყაფუანქ მარეფსუ ცანდარს.
დო ცირეფიშო დარანეფი გესინდორებნა,
დო ნკვარამეფი ბჟალარათი გესინთორებნა.

სი ჟირი წყარიმე ეკართუმი დინახლეშენო,
გენობზგილატექე ჩხობიშორო შოლირე ხემენო,
სი გინანჭუდე კავკასიას, ხოლო — მიდოლენს,
გოკურცხი-მაქი, ვარა ჟინე ხეს
ვემერკიდოლენს!

ნანაში ნინაშ

II პირ, უგუნწყუმე გორდიაში ნასქვით ლურე მელ, ამარ, მონჭაფე ინა ართი ეკოეურუმელ, ა, თხუმეფი მუმ ხასლაშა ელეჯინენა, ამარ, მუმულიმ ციონიუეფ ელმასემენა, ის უნჭუაფე დო ერჩქინამა გლორონთაღე, ლალუნს ჯოლორი, გალაქტიკა მონენს ონდალე. ვაენისუაფუ თიში მულას მუთუნ ზაკუა, თიში ერჩქინას მეჭყვადელე როდონს კაკუა. ვითი ოსურუმ გეხვინს ქვარა გინოსქილაფე დო დიდაშ ლუმბას ჩელა ჩქიქი გამოზგილატე,

„ოსარე მოყუნს“, დიდმანია სოიშხ თქუნდას, პისტი არნანხე ჟირპიჯამს უბათქუნდას. დო გაბისკირხეთ ინამ წყაროი ელუაფამა, მოჭკორუნს: „რდავა ლორონთიში გინოლაფამა“. დო თი ცუნდელიმ გელერკელით გოხვინინაფე, დო თიში თუმათ ჭიჭე-დიდი გორჩინაფე. შუროთ ვაენგარინ, მუჟამს ჩუპა დუჟურუმელეს, დო ქუდურზაფნა დაჩხირეფი ჟინცას

მუმულეფს. დო მულირიკუ სამოხიოს იხის კუდელი, დო გვერმაპცალი დოკვარკვამე ბოლოდუდელი,

მუჭოდგათი წრე რე, ვარა ხოლო გურგინი გვაგანს, დოკაკლარელი, მორო მარდის მითინი ვაგანს. დომქვილედ ინა, მაყურყა რე თუ ბარბალია. დო ნაჟვარჟვალა რობუქ ხეთე გასურ დალია. უმოსო ათაქ დოლაგამანს თილევ ოჯინუს, სოდემე ტკილეფს გეჟუმგორუ ლულის ორჩინუ, სოდეთ ვვარიაშ ყიფი რე მანქირაფალი, ანთასუე ართი ვახვამანსუ, აკა — მამფალი, დო ხოლო სქვილი, ზესქვი ყორანს მუმენ უჯგუდას?! დო მეურს თემი, ითამ კიდა ნოხო ურჩუდას.

ეკონწყულას ენანჯღვერუ თავრენ კანონი დო ხოლო მეტო იმონკენბა უდურკვანონი. ინაქ პირველო მუმ კითეფს ქიმკარიტინუ, გალე გიმულირ ტვინიშ მორო მუთა გიმინუ ინას ჩქინქალას ვარდით შური აკოკობუდე, დო მუჭო ძირკო მეფორილს მუდგა ტყობუდე?! ჰოდო, გაკვირენს ელაგელა თინას ჩანჩიფი, ითამდა დუკო ქარანმა ართი ნაჩემი, ხოლო მაჟირა გოსხაპელედ სქვერი თხირცალი, მუჭოთგა ტანი მიჟუმინუ შარდენ-ქირცალი

დო უკულ ინა ბაკვას ირო ოტყობინუნას, ქუცოთანს კერბერს ოშურეთიმე კარიშ დგომუას. თქვის ყარანარმე, გოჭუდუა ტკუცი ძაგვარი, კოპეჭმე კეხის გუეცუნანს ჟინი საქვარი, რქინელეფს თინა მურიცხეფმა მელეკვალუნა, თიმა დობტურეფს ინიონი გეუდვალუნა, გოჭყოლადაში სუქ რენია, ოლაგვამუმე. მუდგათ დარკებუ ეთი ბაკვას მი დო ნამუმე, დო ბოჭოკეფი ქუგუკირუ მოსარეთი რამის, გიმოდორთუნა ყარაყუმსე თარჩია-თქვამის,

მუჟამს რე დირხა ჩერნობილ დო სემიპალატის, მუჟამს ციორი იშყარუ ეუჯომ კალათის, თენაშეთ ფთქუნათი, ნევადაშე მუჟამს ქალენა, ვარადა ლქინეფს გვართა(ცალი აპარაპალენა. თქულადეუკო მუდა მეტი, მუთუნ ქვერსემი, მუთ კოჩინობას ვოკვინდუაფ შურმა ერსქემი, დაო დე ძინით, დუინური ელეგეფით, ვარდა მუმითე ვემესკოპე ლუგურჯიფით. თუთამ სონატა მიკინდუნანს თინას დღახვალე, ჯგირას ვასქვედა, გურსკონდათი ვედინახვალე,

მუდა კირუდკო ირიათო წყარ-დიფა ართათ, მუდა კირუდკო ოკვანეს ჭვეთეფი ჟვართათ, მუჭოთ კოჩი დო ლორონთი რე ართი ლაგვანით, მარწკინია დო მურიცხ რენა ართი ლაგამით, ბუცუცუნია, ლასირ ჭიჭე — ულირეუთუ, ბიგამე ჯინჯეფი ართიმოჟრას ჭრათ მებუთუ. თიში შინუაქ ლუბამენო გემელასირუ, მუჟამს აბარნას გელენახეს ბირა აზირუ, მუჟამს მუმულეფ ნოეკლაშე ქანას ნოლანდეს, ოფიცინტეფ მუმას ჯიბეს გეგმურლოანდეს.

(ითამდა ქრისტე პეტრეს შხვარო ვავარიებედ), შუმილ ქომონჯიმ ყოროფამა ვამარიებედ, მოყუნდუ მუმა, დიდას თოფის უზომუნდენ, თურმე ვეილედ, დო ჭვახეფს უსიმუნდენ, ჰოდო, ბაღანა აღდაჩხირე გოთიკინაფე, ვინასანჯურ გერე ინა თოფ დო დიდა მქას, მარა დიოდე არკვანინე ხატეფს მინაშქვანს, ნამუთ ბირკულიშ ჭკირილეფით გოტიკინაფე. ეკონწყულას სოიშხ ინა დიგურუნდას, სოიშხ შმაგამე ინა ნეფს გონილოხუნდას რე ანატორსე აკარდამა გოგოლოფირსუ, სოდეთ თანაფა ამარქვალენს ირი ცოფირსუ. სოთ აგაგეფი ქუას ჰავას გითულენდუნა, მარა — დიოდე ჩქინქიმ ბირკულს ელმანენდუნა, ვეგუკაშუნას შურს ზღვაპიჯამ უჩქუ ნანდულას, თევერ ისირი დო თხუმონა ენინვანდულანს, ეთი აკანსეფს კამეფეფი მიჩერჩელუნა,

თევერ გერეფი ნაკვანხირო მიჟერჟელუნა, სოდეთ ლალეფი ჯანგარელი ენიქვანთუნა და ნეროეფი ცვინთელ ბორკით ენინხანტუნა,

ენოციკუნა თი ტყორტყომის ცალი ბოჭოკით. დო ნკვერემიას ვეკორობე ორინჯ კოჭობით. თე ზღვაპიჯიმე ეშმასხაპუნს აღიმ კიბორი, მუჟამს ვარენო ქენაცოყანს ქვიშა გიბილი. ინა ნანაშე ხვალე ართმა გეგნოფიშქონდუ, დარე რე, მარა ხერხებათე გემეჯიმქონდუ, დიკილე ინა დო ნანეფიმე უკულე გიფაჩუ, დო ჩელა ხურხის საფარსკო სინთეთ მიქვანუ. თი ზღვაპიჯი რე, სოდეთ ენურს ბუჟამი ბარბალი, დო აღკიბორიმე ზგირტუ ცირამ მუქუმ ვარვალი.

„აგურუნია რინა ზღვას“ — ბაბუმე ჩია, ჯიჯის მოყუნაფ დიკორო, თირიშ მარჩიას. რინტუმ ბუჟაკამს, ედემამო (ვეკერე ვასილს, კართემა გიდვანს მავატით მურთაგა კასილს, ვარდა ბირგული მიალალე ბუჟაკამ ნიკიშა დო მარკატელით მოთამ ხემე ინაქ იკიმქვას. ხოლო ბიქტორი, მოკილოთე, ჯერღვამი მანჯათ, აბგა დო ცხენით უკუდელეთ, ფორსილით ღანჯათ,

ვარა ოსარეთ ოყულემის ედულაქირით, მუჟამს აბარნას ქენოდოხოდ საკით ნაქვირით,

თელი დუნია გოფაჩილო მალეშაყარუ, დო ზულანს ხოჯი, გინობასე ნამქეთ ვაყვარუ. თი ბირკულეფმა მონჩურუნა ნირსი-ვეეფი დო ზღვაპიჯეფი ირბადნა უკირდეფი. თექ ბაბუმ ტანი ვითმირზანსე მუდგარე სინთეს, დო ჩიეხასეთ უხუჯუნს ხელიფით კინ თეს, დი იძანძუნა თი ნენეფი, ეთი სიტყვეფი, ატყაბარუნა თიმ მახანეფს დუესის კინ ტყეფი, გილაშერენა, ლაყაფენა გერობაიას, ბლანეფე რენა, მუჭო მოთხინქ ჭკვერობაიას?!

კველას გეკვაკეუ ინა ბაბუმე ბირგულეფსკმა, უჩქუ ნკონდამე რინამ მიმო ვერეფ ენწყემა. ხემ თუდო ვაფურე მოთამ დუდე გინოდობრილე, ჩანჩი ვესავ რე, ინიონი ჭიჭექ ქემოჩინე. თის „თურქულ კეხის“ უძახენა მენილალეფი, მარა უჩინაშმო მეკვეცნა მუჭოთ ნალელუ, მუდა მანგურო იმერეფი ბაბუმე აჯალსუ დო ეკანარდენს მოთალეფიმ გილარაჟალსუ. დო თქუნას უცფას: „ეგებ მორთას უხანე ბორჯიქ, ეგებ მერეხით გეგნილასას ქანაქ დო კორიქ, ა, თი მინუტის გვართა ქუდეს ქიხვამილუნას, ვორწყექ გურგინი, ვორწყექ მართუ, დიხა მილუნას“.

ინა კუჩხის რე, ბალკონს დუდით ეთაბიჯალუ, დო ნირსით ეფშა თოლით ბორკი ეთაკიჩალუ. „ვორწყექ: გვართეფი მურიცხინსე მიკოსოფუნა, ვორწყექ: ოკოჩი — ჭიჭე-დიდი გიმასოფუნა. მიმბარძელუნა, ძონძიფი ქიმგოპტორეს, ჟიმენი ქურსანს დო დურუმანს ჯიმა თუდორენს. მა ხვათახვალე ქარსქილადუთ მენდო სქიდაში, ბლმარენქ მათი, მარა მენდე მილე მითამი.“

დარე საქვარო შურკაშილი აკანეფი რე, მარა გორდია კოჩიმ კარს ნარკვანეფი რე“, სიტყვა „გორდია“ მოთას ოსინ გორდია ყაყალო, შურო ვადარდენს თე სქვილეფსე განჩი-საყალო. მუმენდა „გორდებს“, ამარ, სუჯეფე გეთომბარუნა, დო ოქმარემე ოქმარემა გოლენტკეკალუნა დო ვართი „გვართა“ გურჩამელე ჟიდე ნაბაყა, ირტიბინია ირფელიმე ეშნატაბაკა. „ჰოდო, მუჟამსეთ არძა ართათ ქიმბადიკუთუ, ჰოდო, გელაზო ხვართქალია შური იკუთუ“.

იბჭყა ნგართი ჭიე-ჭიეთ ხემე გოტებას, ამარ, ჭაჭალით მიზრახუნა ნამუთ მონტებას. წყარს მუს დღალეფს ლეკურუ, ვარდა ხამუა?! ინეფშო ვარე ყვარილეფით გითოხვამუა. თქულე თემუნე: გერიშ დუცუ სახარებავა, თქულე თემუნე: ჭანჭიმორო აყარებავა. ჰოდო, ღვარაფეთ ტანს იბროლა მონკა ბარგიმე, ჩქიმდე ფალირმე, ჩქიმდე ხელ დო ჩქიმდე ნარდომე.

იმენ მემჩნურუნქ ჭვეჭვერია ეთი გასურე, ითამდა მოსემ ძიგირ რენ დო ანნი გასურე“.

ვართ თინა ოსინ მოსე მი რე, ვარდა — მუჟია, ინაში დუდის ზღვა იქვანთუ, მუჭოთ სუკია, ნამუთ ბრელიშა უძირე დო იბარსოფებუდ, ვათქუე სო დიჭყ, სო ეფალუ, ვარდა სო მეფუნდ. ინამ ორანი ძე საფულემე კითით ნურაფას, ოშმა უმონი, მუჭოთ თოლიშ ეთონკურაფას. „ჰოდო თაში რე, ბაბა, გური, თუთა ღვარალა ქარწყექ მებდინაფ ჭიეჭიეთ ბრელი წყარალას“. — გურ ანილოხუ, მუ და მუმენ მუთუ ვათქუე, — „ჰოდო, ევერეს მოხვარუნო თოლს დუფათქუე?! რე ხელიფიში ფაჩუა დო თოლიშ რიჟინი, გიმე მისოფუქ, გოგინუდე ემე მიმინი,

არძაქ გოზგირტუ, არძაქ ართო ქაკათუ უჩას, ხვალახე ართის გიტურუა შქირატილ გურმა. მარა თი გაშა დიო ბრელი რე გარდღვებალი, მოხუტოლუქ დო შქა ძვა რე დო ძვა რე შქაბანი. ნიტე თი ტკილეფს ქუვანჭუდე მალუ ზაფალო, უკულ პიჯიმე მის ეკულო რინამ საყაფე?“ — მარა, ორგათ მუჟამს დიდა გემაძაგალუ, — მარა, მუჟამსეთ კიბორმე უფე მალეგვარგვალუ...

მარა, მუჟამსეთ დოქვირსენა გვაჯეფს ჭაჭეფი, დო, აჰა, მუჟამს გემისქანუნს პიჟის ლაჭეფი, თი ოსხუნურსეთ ხეს გოიტენქ,

ირფელს ბგინაფლე, გვალო მა ვარი — ჭარგამეცე ჩქიმდი დინახლე“. დო ინგარს ინა, ჩილაშური პროლსე ადირგუ... „თურმე ინაქ ვარ, თურმე მხეციქ,

თურმე ნადირქუ“. დო ჯვეშობურო მეყუნს ჩიას გითოყუნელი, დო მუთუნს ვახვარ მაყარელი:

„მუმენ? „მუნელი?“ ობირძლე ჭყონიმ ბალკონს ინა გორსიმნაფილი, დო ქელათხოზუ ბუჟადალიას ზორტი ლაფილი.

„თემენი კულო, ბაბუმე ჩია ქენიბეჭედე, ვეთართე წყარცე, თიცალო რე თინა მეჭედე-ო ნახაფულმა ჯირკუნტია ისხუნე ართი, ქიმალუზი დო ქიმგაკაქუნუ ჭუმენიმე ღართი, მუდა მა ხოლო ნახაფულიმ გამნარყი ვორექ, იბკუნტარებუქ, ვარა ანნი მა ვებგინძორექ“. დომანუნს ნირსი ბაბუმე ჩიას დირხაფ-დირხაფით, ენგიდუნია მალურს უკულ ქაში ჯირხაფით. თაქ ბადეს ნწყნა მეჩხომეფ ოქმარემენო, დო დლა გოზგირტუ, მუჭოთ ჩხომი შოლირ ხემენო.

დიდაშიანი ამარ, გვალო ზღვას ელარტყაბუ, გაბისკირიამ ჯარგვალი რე, გვადიამ დღვაბუ, ჭუბერი დიხა — დიხაგუძმა ემუნა შქამა, ქურახანა რე მოგომინე და ართო ტყვაყა, დო ხოლო, ხოლო — გაგანეფი ლაკაციეფიმ, აკარდამეფი — მოშაყარე ჭითა ძიეფშ. თომა ბაბუმ რე ტანქექ დო ფალო ჩქმმანი, ხონარს ვეკუნანს, გოკონ სუმი ლაგვან გემვანი. ბაბუს დროგომა ანჯარ გეუძ ანჯანეფი, არწორო ცანტი, პირელი დო ვარვალერეფი.

გეგვილი რე არწორომა მუმე ტარეფი, მუმე მოხუჯა, სარსალა დო მუმე დარეფი. ჭითა სიმინდი ქუჯუმუაფ გინი-ძოკიშო დო სელეგინეფს ახახარენს ბოგომბოგომო. დიხაგუძმა რე დო მინკეფით გეგნისუმარე, მესიმ უმქურიმ, ღვინჯას სხულიმ გითოცუმბა რე. ტიზიფიფი, ღობერს ბარჯგი ქემეალებუ, ღანდას ჭაჭილი ზაფანეფი გემეკალეზუ. მიაპარკალი გემიმარეფი დუჭარხალუნა, ფიცხინიფეს საოსერმე ლუმუს ხალუნა. თაქ კამეფი ჩალამეფეს ენინტყოლუნა, თაქ მაკერმეფი შარაპიჯის ელენტყორუნა, თავრე ჩხოვეფს უფანჯა ტიფეფი გინეფი, თავრე ინწკარუ სალობერო ბარჯგ დო ჭინეფი. ოფუნუნა თაქ ხილიში ორტკას ჩუანით, თაქ ირი საქმე იხინჯებუ გელან-ჭუმანით, თაქ ოქმარემე ბუა ინაშუ დიდი კარდალათ, თაქ ოქმარემე ცვალით ირძლე ჩქინქი ბარდალა. პირველ რე თინა, ნამუთ დიდაქ გეგმასხამინუ, პირველ რე თინა, ნამსეთ გვართა სინთე დაკინუ.

ხუთ ნანერი რე დო წყარ დო ვანისულაუ, ხუთ ნანერი რე დო ჟინცეფი ქანფსულაუ. უნინა დიდას: „ბალუ, ნინკექ ვავეუმასია“, დიორდეთ ვაუჩქ მირჩქილას ნამ ხუმასია. დიორდე ვაუჩქ სიტყვა თინა მუს რე უქადუ, დიოდე ვაუჩქ თესხი თუმა მუქ რე მუკათუ. თი ჩელა ბაბუს თომა ვოზო, ვაფე ჯოხობუს, ის მუკი-მუკი ლორონთიში სინთე გოლობუ, ინა მართალ რე, მართალ-კოჩი, ან-ქის დუვალუ, სოდეთ იბერიმ ცოფე თურმე ძვალო ჩუალუ.

თექ ოქმარემე ქურახანა იყყანს ბარბანჯის, თექ ოქმარემე დიხა კურხით იყყანს

ტყარტყანჯის, თექ ოქმარემე ონტკას შუნა ქაბლამე ყანწეფით, თექ ოქმარემე უჭვიანა ინეფს ღვანწეფი. თექ კალაპოტით ანგურეფო ზელი იჭკირუ, ქურახანაშო თხუთეფი თექ ინწკირუ. მოფორჩილი რე ანგურეფით მინლა-გინალი, რმეილი რე მარა ბარბალიში გილნარგინალი. ინა ანგურეფს გიოჭარანს მუმე გვარ-სახელს, ართე ამბე აფუ გელანიშე მულირ მასაქელს.

გემკურს ბორჯი დო ქეკაქუნუ ურემს ურემი, მის რე ათქუე: „მუ მეველუნა“, ვარა „მუ რენი?!“ გვარ-სახელი რე თიში თინებს ემახინტკილი, ტკილი დუ, ჰოდო, მეზოჯუნსე რინმა კინ ტკილი. დო თაში რანკას, გვარი თიში, სახელი თიში, ზოხი დო ზოხი სო ეკოცი, სო მიიკივიში — „განი“ დო „უნი“, „ლასი“, „ანი“, „დორი“ დო „ინი“. „ფარი“ დო „ენი“, „ტარი“, ენი“, გილაცოყინი, „ლასი“ და „ვინი“, „ანი“, ქარგენს ჰავა აიას, უკული გიდვანსე ინა „გური ოტობაიას“.

დიხა ტაბაკელს რე ნინილამ ჭაჭალ-რნიაფი, ზღვაცალი ეზოს ეთაკათუ დლორო ჭყიფი, თაქ ჯოლორეფი გოლაღანა ქექე ავაგეფს, დო ვეაჭოფე ბაბუს ხასლა ბებიმ ნაგვაგეფს. ქირი ჯღვალკანს ჯარგვალეში კუმამ დრაკონცუ,

გურგინეფს მიშუნს დო გიმენი რინაქ აკომცუ. დიხამ ნწალუნა თაქ უმქური გეგნუდირიკუ, ნამუში ოროს მის უჩქ მუსხი ჰავაქ ირიკუ. გვალო თინშერო, მუჭოთ დიხამ ღერძე რე ასე, ვარა გავაჩი მოგინძია დო მოკუნტაშე. თაქ თოკეფი რე ლეფონიმე გიროხილეფი, უმოს მეჭედას — ელხუმ თუმა ნიროხილეფი. თექ, თი ეზოსე ხაფავეფი ქიმიჯორგუნა, ონდლე-ონჯუნა უმქურიმ ჯინს გითოტორკუნა. ურკინუნა კაჯილია თუმაგურორნჯას, ათე რკინებაქ ჯიჯეფიშე ეკი ზგუმონჯას. დო თი რკინებას დომქირიტუნს წყარით შოლუა, დო ბირას მეთხოზ მარწკინიამ გიმოროლუა. ინა ურემეფს მეკოროცხუნს ოდიშმა მიმაღს, დო მეჭეტურუნას ღირწკინეფსე თოლეფი რცხიმაღს.

უკული ცქორო — გაღამემა გამბუზიაში. უკული ნორო — შქართუნეფი ბამბაზიაში. უკულ გაგაფი — გალაქტიკა-ატომეფს თხოზინ. უკულ გვაგაფი — კონტინენტეფ-კოკიფე გოზიმ.

უკულ ბოგაფა — ტორნადო დო ხოჯიმ ქალეფი. უკულ დოგაფა — ქვიშარჩილი. გვართა ქალეფი. უკულ ენულა — ზიკურათიმ ქვიჯი ქიგალე. უკულ თმენულა — მანდარუა კისერგინგალე. უკულ გორთაფა — ტბეტურნი დალაი-ლამა. უკულ მორთაფა. „ელი, ელით“ ჯინა ნალამა.

უკული დისკო — სპირალური წრეშე ფაჩუა. უკული „ის ქო“, „ის — ვარია“, ბიგათ ჩაჩუა. უკული კრეტ — დოსქილადა ატარს ხვალახე. უკული ლეტა — კონიმე თასი ლუმბას ალახე. უკულ რენდგენი — მუტაცია. ლურელ-თელენე. უკულ გორთჰენი — ბეატორიქ. ელენ-მელენე. უკული თია — ლიმარუა-ლიმარუაში, უკულე მორქია — ნტყაფა დო წყინარუაში. უკული ცანჭი — მეპარკუა დო ირო ცგმა, უკული პანჯი — ნავასაკი დო ხიროსიმა.

დომურდუ ინაქ, მარა ვასქიდ თოკის დირემო, დომურდუ ინაქ, მორო ვეროხ საფლე-წვირემო. დო მუჭოთ ადრე რყინტუნდუნე ლადირო მარქვალს, დო მუჭოთ ადრე ყულიტუნდუნი ჩხე ლუმუ მარკვალს.

დო მუჭოთ ადრე შოლირე თოლეფე გილუღირზანდენ,

დო მუჭოთ ადრე ხარიშე აკას ბეხვეს ოზანდენ, ქიმინკონდინუ — ტყაბარანა თხითხი ტყეშიმე, ქიმინჩხონდინუ — ჩალამეფ რე ჭე ორტყეპკომე. ევენწყუნა თუმას, ვედიტუეს ართი ძაგვარი, „ვალოლათ-მაქი, დეგართუნა კვარჩხი საქვარი!

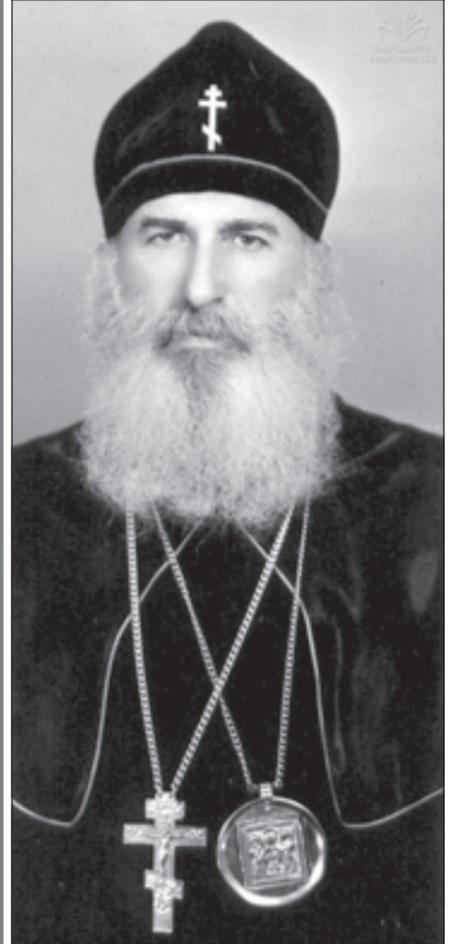
ინა ჟინიმ რე, უწკონდაში ცუნდომ ჭვათიში, გასურებელე თიში რდა დო ხოლო წყყა თიში“. მი რე მარჩქილე?! ნაკვანხირეფს ენურქუნა, მუჟამს ჯიკეფი ართათ დუდის გეკოჭოფუნა. მი რე მარჩქილე?! ზლოურს რქას უზუკოლუნა, მეხვენა ღეჯის თულეფი დო მუქოკოლუნა. მეკირილი რე თიში შური ჰავამე ვაილეფს, ენირდუ ქუა, ავრე დიხა, ევრე — ცა ილენს. „ვალოლათ-მაქი, ვარა ჟინცაქ დორმერხანა“. მი რე მარჩქილე?! სათანებში ქვარა მეფხანა.

გინმიკეთენა ოსურალათ ქომოლკოჩანას, ოსურეფს ძუძუ მედინაფნა, ბუავე მოჩანა, რე კახხალა დო გოდირგუა მელე-შოლეფი, დირე თოლეფსე ანნი მეტო ვეგინძორემე. მაზაკვალეფიშე თარჩია რე ტაბაკონარას, გინმოცენა დო ინეფ მუთუნქ ვაგაბორანას. ოში ჰერალეკე ვადაბალუ ზირილი სხოლას, ოში წყარმალი მერხონუნსე დო გინმორლოლანს. ოკონა ლურე უსახელეთ, უფსქე-უჩხვიჩხვეთ, შქირატელე დაჩხირს მუსხი გოკონ თისხი უჩხიხე.

აჰა, ლორონთის ქივესაყალე ერჩქინაშენი, აჰა, ვამონდა დო აკარდამა — ცა ვემეფემენი, ვაფშუ სო ვორდი, მარა მიჩქუ ვორდი ნანდულას, მორლია ფორტი ულირ შარეფს ნიმონვანდულანს. მაძიციხე დო ჩანჩი კითიმ ჩამინ მოჭყორდუ, უკახლე-ნიმი გენიგენი ოკოქ მოჭყორდუ, იდიხალეგნა, ინყარებნა, იჩხორიგნა დო მითინს ვაუჩქ დინუნა თუ იჩხონიგნა. დო მითინს ვაუჩქ მინურ იცი კოჩინე იკორთა, დო მითინს ვაუჩქ მუს მომდინე კინე მიკორთა:

კინე დიხასე? კინე წყარსე? კინე დიფასე? მაყი ხარხაში, ვარა აგვარას დიბჭყა „დიფასე?!“ მუ რე თქუე თე კიონტმა, ათე მართუმა, მუმა იმჭყუა მურიცხონიმ მიმახართოდე ვამარქვერდამ მი ვორექ დო ვორექ სოდელე ჩქიმითაფეფი მუჟამს პიტათ ვემეცოდელე?! მოროდე ინა ორინჯცალი გეგმოტვინებე, დო სქირაფილმე ზისხირ ჭვათი ვამმანტინებე.

გეშაბათაფუ ქანაშე სხოლა კოპეჭიამა დო თოლი მენტეშე მურიცხეფი — ჭვიან-ჭვიამა, ნამუთ ვორდი დო ნამუთ ვორექ, ვარდა იპიქ, ნამუთ დოთასუ კინკიქ დო დარღვეუ მინკიქ. დო ჩქიმ ტანში ქურუმეფი უფალს ჭვალუნა, დო ვერდის ქუეფ აჭლოგაჭით მიკვანჭალუნა. ფურცელეფიშე რენა ჯალეფე გოსუბორილი, არძას მუმში ელაშუმუ ლუკა გორილი. ხვალახე ართი მიგარჩილექ არძა თქულას, არძა ორომეს — რინა-ღურაშე მოთორუალას. დო იზნდღურინუქ: „სი ლალოდარ, აკა მი რექე, ლიმეჟყურნის დო მურიცხონსე ვეითინტირექ?!“

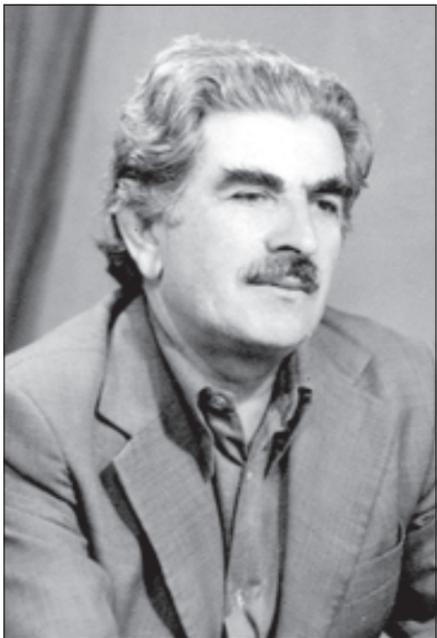

მარდის მუვოზინა წენდხარი ლეგენდარული პოეტი რინოსი კვარცხელიაში ცირასქუა თამარი კვარცხელხეს ათე მერეთი ლერსიში ხეჭარიში კოპიში მოჩამაშენი... ლერსიში ავტორი რინოსი კვარცხელიაში დო აკარენიში პოეტი ტერენტი გრანელიში (კვირკველიაში) შური ოჩხონუას ღორონთქ...

მურთაზ ჩახავა

ზურიზ რტინი

ეკისერუ უსერეთ, ცა გიორე ონგარე დლას, ქარე იგანს დო ფურცელეფს, ევრე-ევრე ოფართხანს. გოვალე, გოტყვაც თოლონტეს, ცაქ გინირიტ საბუალეს, მქურნაფილე ტორონჯეფე გოლა გეგენტიკარჩალეს. სო იდი დო სო ფურინი, სო იდი დო სო ფურინი, ქარწყე მუჭო დობლურინი, ნიტე ლურელე ქოპუნინი. გურქ ეკომცუ ქუმუცალო, თოლეფქ ემაფე ვალუას, მუ გურზუ დო მუ მუცაღუ ჩხანამე გითოფალუას.

ალმო ქობალია

აია რიპლიში

ერია რე, მორია რე. თუთაშვერი ბორია რე, ზღვა ორიუ ოდიარეს, ფორილე ფურიალე. მაფამ ხორი-ხორიალე, ხორგონი დო ხალია რე, ორქოყილო ხვიარელსუ ხაიაში ხოლუა რე. გინულასუ მიორენი, მადინაფუ მედია რე, მონიარე მიარენი — უთურეფი მეფიარე. ერია რე, მორია რე, გილეფაფუ მორიალე, ზღვასუ კოკო გელაფირი აფსირტე დო აია რე.

რინოს კვარცხელია

ტერენტი

თქვანი ბედი რე შხვანერი ბედი, მუდგარენი მერეთი, - ჩილამური ველასქირაფ თქვან თოლემც ტერენტი. იშო მითას ონტერედი, აშო რტკომუნდ გვერეფი. არძო თქვანი ნტერი ვარდუო თე ქიყანაში ნტერეფი. გურც გერსეგანჯუდ ქუცალო უდურულაფ სერეფი... შხვაში ჭირი განუხენდ, შხვაში ჩხურუ დო ქერეთი. ართგანი პოეტეფიცალო ვეგეირთუმალ ბერეფი. ლერსიში ანგელოზი რდი დო გიცორდ სქვამი ფერეფი. უნგარუო დამორჩილინი ფერეფც ხოლო ვეტენდი. ბრელმა ცაშა მეიჭოფუდუ უიმენდოთ ხელები... თქვანი ლერსის მუს გეგენდეს ცუნგეფი დო ევერეფი, ურჯულო დო უნინდური, ღორონთიშე ყყელეფი. თქვანი შურიში ლერსეფი რე თქვანი ნიჭიში ბეჭეტი. ვაუჩქედეს დო გოგორანდეს ართგანი ჭკუაქერქეტი. ლერსით მორთი დო ლერსით იდი, შურქ გეგაკანგრ ჭეჭეთი... თქვანდა მიშ უჩა სერი, ჭვიმა, თერი, მერეხი, ინგარდი დო იშქვიდუდი, ინგარდ თქვანი ლერსეფი, იშენი ბედინერი რექ, სახელი გილე პელეტი, — თიშენი ნამდა ღორონთნკემა ხოლოს რექ ტერენტი!

წაჩანე
თქვანი ზედი ხე შხვანერი ჭაქა...
მუიშახენი შაქარო...
ნაო-აქუხი ვადისქეხსე
ჩქან თოღობე ჭაქეფი
იშო მითას ონტერედი
აშო რტკომუნდ გვერეფი
არძო თქვანი ნტერი ვარდუო
თე ქიყანაში ნტერეფი
გურც გერსეგანჯუდ ქუცალო
უდურულაფ სერეფი...
შხვაში ჭირი განუხენდ,
შხვაში ჩხურუ დო ქერეთი.
ართგანი პოეტეფიცალო
ვეგეირთუმალ ბერეფი.
ლერსიში ანგელოზი რდი დო
გიცორდ სქვამი ფერეფი.
უნგარუო დამორჩილინი
ფერეფც ხოლო ვეტენდი.
ბრელმა ცაშა მეიჭოფუდუ
უიმენდოთ ხელები...
თქვანი ლერსის მუს გეგენდეს
ცუნგეფი დო ევერეფი,
ურჯულო დო უნინდური,
ღორონთიშე ყყელეფი.
თქვანი შურიში ლერსეფი რე
თქვანი ნიჭიში ბეჭეტი.
ვაუჩქედეს დო გოგორანდეს
ართგანი ჭკუაქერქეტი.
ლერსით მორთი დო ლერსით იდი,
შურქ გეგაკანგრ ჭეჭეთი...
თქვანდა მიშ უჩა სერი,
ჭვიმა, თერი, მერეხი,
ინგარდი დო იშქვიდუდი,
ინგარდ თქვანი ლერსეფი,
იშენი ბედინერი რექ,
სახელი გილე პელეტი, —
თიშენი ნამდა ღორონთნკემა
ხოლოს რექ ტერენტი!

ზ. პ.

ზაურ მოლაშხია

ნარდი

ლერსი ვამჭარუ მარგალური, თემენი გური მანგარუნი! ასე მიჩქუ ჩქიმი დიდა, ცოდა მილე მუმ მადიდა! მარა მოზრდეს მა თინერო, — (თე ქიანა მათინენო). თინუ მუ რდუნი ვამოგურეს, მათ ვამფირქებ თეშა, ლურელც! ასე გეგეგი, მუ რე რინა, მუ ტომბა რე ჩქინი ნინა! სი რექ ჩქიმი სქვამი დიდა, მუ ჭიჭე დო მუმ მადიდა! მარაგადე მეტი მუთა, — სქანდე ბძირი ბჟა დო თუთა! ანნი მუ ფტუა ჩქიმი ლურა, ვაგმანჭყორა, ვადემედურა!

პ.ს. ზაურ მოლაშხიაში ათე ლერსიქ ფსევდონიმით (ვახტანგ ბერაძე) იბეშტუ გიორგი სიჭინავაში რედაქტორობათ 2000 წანას გვშაშქუმალირი ლიტერატურური ყურნალი „ირიათონი“-ში მართანი ნომერც...

ზ. პ.

აკოლონ აღონია

ცოდაში ჭვილი თე ქიანა მუს უჯინე თეზმა ხანს, დინა მუშენი ვაკმოცენც, მუშენი ვამანტებუ ცას. კოჩქ მუჭორე გეეშაკენი, ზისხერს უსქირუანს შხვას, სერი რდასენი ვაუჯგუნო, ათეცალი უჩა დლას.

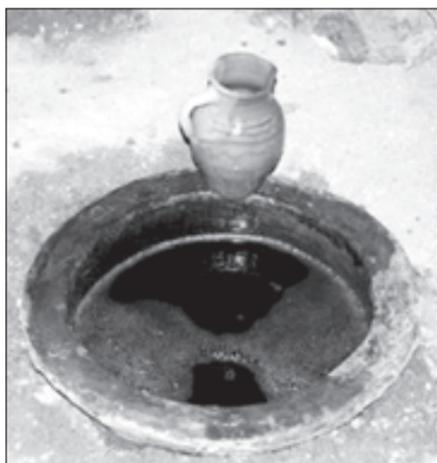
ქომინი მუთუნი მურიში ობირე, ბლურუქუ, ზიტყვას დემოტყობინე...

მუთუნი ვარე თე ქიანა, მუთუნი ვარე ჩქიმი რინა, მიღურ უბედური სქუა, უჩა დლაში გენარჩქინა.

პ.ს. ათე ლერსეფე იბეშტე 2000 წანას მარ-გალური ნინაშა გგმაშქუმალირი ლიტერატურური ჟურნალი „ირიათონი“-ში მაართა ნომერც.

გიორგი სიჭინავა

ვაშინერც დო ვაში ნერჩი ლურელც ტაბაკი მუშო ოკო - ვაყუმენც დო ვაშქირენც, მარა თია ვეგლუდვენი იშენით ვაშინერც. მარდი ცოდათ გინუგაფ ჯგირობუა ვარჩქინელც, გურქ მოირთდა, ვადოჭყუა, ჭყალა იშენ? ვაშინერც. შანქარქ გაყუ ჭკუმუნქედა ხუთენერი დო ამშვინერც, მარა ომბოლც, ხიტა ვარა, ვამკუტახე, ვაშინერც. კოჩი ტანში სინთელეს ოდინუანც ორჩინელც, უშინჯურო მინოტება ცოდა რე დო ვაშინერც. სქან მაყალეს გოუზგორტია, სოლედგარენი მაჩინეს. კოჩქ დუდი ქიმგენდგდა გითოჩამა ვაშინერც. გური აფუ ფშინაფილი ჰარამ თოლით მაჯინეს, მეძობელიში ჯგირობუა გონყინდასენი, ვაშინერც. ირფელი ართი გაფუდას, თენა ხოლო ვაშინერც, ცლორფა რე ოთასალი, უბადობას ვაში ნერჩი.

ედიმი იზორია

დიაჩქიმი...

დიაჩქიმი შურა (ტურუ) იზორია თამ მილორ-სენდ:

ალიში მალიში; გინმალიში მუნმალიში; უბადო შურამ დო უბადო გურამში; ეშმაკ-მაზაკვალიში: ფუი, თამ გაქარი ჩქიმ ედემიშ მაზაკვალ ეშმაკეფი... მიდგაქ ედემ იზორია მიზაკვასენ, უბადო თოლით ინაჯინასენ, შურც — ლახვარი, გურც — ლახვარი! ლორონთ, სი ქიგიაშქე სქან ბორზალი თიმ ხარხაშის!...

თეს თიჯგუა გურჭვილ სინკონდარათ იჩი-ბუდ — თოლც ჩილამურეფი გაყუნუდ. შელორსამ ბორჯის ირო ქიონი დო გარა ეუოლუდ დო ნუხენდ:

„ჭკომილი რენია ბოში ბალანა ნათოლეშ“ ... ჰამო კითეფით მიფურონუნდ დო ირიათო შურც მიმბარდ.

თენა თიმ მანწარას მოჰამუდ ასე ხოლო ბუძ-გურია გომდირთუ ტანც, გგმაშინენ...

მა თი შენც ემაქიმნალ მინობუამ ხემანჯღ-ვერი გობოლუდით. გალც ზუგიდური დო გალარ მაკათურეფქ კაბეტი მაჭარალ დო ომინობუე მოხანდე — ვლადიმერ ალფენიძეს შეხვალამა გუკეთით. ბესო ჭითანა ალაშიხე, ხასლას. უნე-ლო, მუდგამა მოურთუნ, მირაგად; „სი დიდაშენ ლერსი ვაილუ დო აკა ნუნც ქიგემჭარევა“.

ბოი, სი ვარექო ჯგირო, ასე სონ ლერსიშ ჭა-რუა რე-მაქ. ალფენიძე იჩიებუდ ნინას. მუჭამც გიშულა გათუნ უკულ იზმა საინტერესო ნინა-რეფქ ვერაგადუ დო მა იფიფქრი მორთ აკა დი-დამენ, დასურო, ქიგუჭარუა ართ ჟირ ლანკარ ლერსის-მაქ. მარა თემ ქიმიანწყუ ჟირ ლანკარ ვარ, ა, მუ ბჭარინი:

ვემმოტუა, დიაჩქიმი, ვემმოტუა, დიაჩქიმი, გურც სიტბა სქან თოლიე, უსქანეთე თე ქიანა, თე ელ-მოლი ომბოლიე. მაჭირხოლიშ სუაშენერო ბალანობა ცამ იშორე, მარა კინი არმა ხვამა, დია, სქანი სქუაშორე;

სქუაშორე სქან სიკეთე; სქან ნოთე დო სქან სანთელი; სქან შურიგე; სქან თოლიგე; თი ახალ თუთა, მორთელი.

ვემმოტუა, დიაჩქიმი, გურც სიტბა სქან თოლიე, უსქანეთე თე ქიანა, თე ელ-მოლი ომბოლიე.

გუვათე ჭარუა დო თე ლერსი ხეს ქუდვოკი-ნე ბესოს. იქ გესორ: ასე მუჭო ჭარია თენა.

თიმ თუთას დიაჩქიმი მემდინ. თექ ხოლო, ა, მუჭო მოხვადუნ:

ალფენიძემ შეხვალამამ მაჭრა დლას კრას-ნოდარშე ჯიმაკოჩიმ ჭარულ ქუმომლეს: მიჭა-ნუნდ: ქუმორთია, აკა ჯვეშობურო ქიგურგი-ალუათია. დიაჩქიმი დო შხვეფი არძო ჯგირო რდეს. მანქანა პუნდ „ნოლ შესტი“. გეურქი დო კრასნოდარც გობრჩქინდი. ექ ართ ამბეს ვო-რეთ, მინ სოჩამა მიდებრითი, მინ ესენტუკი-შა, უკულ კრასნოდარც გუვორჩქინით თარჩია.

ვითი დლა ვარე მუკულირი დო სასვება ხასი-ათის ვორექუნ თემ, მუდგარენ ტანქ დუმახუ. მუთუნიშო ვებრგუქუნ თემ გინიბრთი; ნინათ ვეიჭარე თიმმანწარა ფურო ვორექ; ვარ მუ-თუნც ვამაჭუ, თემ ვავორექ ხასიათის. მირაგა-

დუნა — მუქ გალოლუა. მათ ვამიჩქ მუ მოჭუნ. ცეს, ცურა ოკო მიდაფრთე-მაქ.

ვამტენა, დიო მუშენ ოკო იდევა. მარა ვარ; თიმ სერც მოლაბრთი დო მაჭრა დლა ოჭმარეს ქუმობრთი ჩქიმ ცურა. და დო ჯიმალეფქ გეხა-რეს — ა, ექიმქ ქუმორთუა დო ანწ მუ მიჭირა-ნია. მურე, მუ ჭირც-მაქენ: მუჯგირი რე მორ-თიან — დედა ვარენია ჯგირო. მა ქივეჩი მუქ მალოლ დო მუქ მომიცონენ. გეკვირეს...

მობრთინ თიმ დლას, ხათე ოლეხემა მიდეპო-ნით დიაჩქიმი. არძა და დო ჯიმა გუვოსხორს-ხუთ, ხვალე უნჩამ ჯიმა მორკუნა — ლენინგ-რადიშა რე ულირი. მარა ვამკურთუმ ჯირ სუმ სათის დო თიქთე ქუმორთ. თიქთე მუთ მან თი ისტორია იჩუ. გასორებულ ვორექ, მუქ მალ-ლუნ ვამჩქუნია. დიო ვამოკოდუა მულა, მარა მუდგარენ ძალაქ მოლამიციონუა...

გუვასოფით დიაჩქინც, ექიმობა ვადარკებ, მარა იძიცანდუნ თემ ქაშმოლურეს ხეს — ოხი-ოლუდ არძას მორწყედესუნ.

მა ქიმებხვადი მუქ მომიცონ კრასნოდარშენ დო ლერსი თიმ მალექინას მუქ მოჭარაფუნ:

თიჯგუა გურწკონდა მონამერდ ლორონთქ გეუყონ მუთ ოკოდუნ — მუმ სკულეფც უშურ-კებუო ქაშალურ ხეს...

წყარ — ნანყარს, შარა — ნაშარს

საქართველოში ენის პრობლემა მრავალსაუკუნოვანი რეალობაა. ჯერ კიდევ 2300 წლის წინათ ქუჯისა და ფარნავაზის კოალიციური სახელმწიფოს ჩამოყალიბება მიანიშნებს, რომ კოლხური ფასეულობები არ წარმართა ბუნებრივი გზით, მას შლაგაბუმი აღემართა...

კოლხურის პრიმატის თანდათან ნიველირებას მოჰყვა, საქართველოს პერიფერიულ ნაწილში არსებული მესხური (კარდუ, კარდუხები) ტომების დანაწილება. ჯავახიშვილის რწმუნებით იგი სოლივით შეეჭრა კოლხეთს და შუაზე გაწყვიტა.

რატომ დასჭირდათ ფარნავაზის პერიოდის პოლიტიკოსებს კოლხური პრიმატისადმი სოციალური მამასისხური ნიველირება? ეს ძნელი ამოსაცნობი არ არის, რადგანაც კოლხეთს ოდითგანვე თავი ჰქონდა მიყრდნობილი ევროპისათვის, ის იყო პროტობერული სივრცის განუყოფელი ნაწილი (ჰუმპოლდტი) და შუაგულ საქართველოში იბერიის სახელმწიფოს ჩამოყალიბება, ამისი ერთ-ერთი გამოხატულებაა. იოსებ ყოფშიძე იტყვის: „გრამატიკა მენგრელსკოვო (ივერსკოვო) იაზიკა“ და ამით ყველაფერი თქმული, თუ ვინ ვინ არის, ვინ საიდან მოდის, საიდან საწყისდება.

არიან ერები, რომლებმაც სრულებით დაჰკარგეს თავიანთი ენობრივი რეკვიზიტები და დღეს რისი ვაი-ვაგლახით უხდებოთ მათი რესტავრაცია.

რაც შეეხება საქართველოს მონყვეტას დასავლეთის ზეგავლენებისაგან, ამის უკან დგას დიდი პოლიტიკური მიზანსწრაფულობა, პროტობერული, პროქართულის სახეობით განადგურება. მაგრამ მეგრულ-ლაზური და სვანური ენები გაცილებით სიცოცხლისუნარიანები აღმოჩნდნენ. ისინი გალობების, სიმღერების მეშვეობით ახერხებდნენ თავიანთი სიტყვის სალაროს შენარჩუნებას. დროთა ვითარებაში მეგრულს, სვანურს კრამერის „ბიზონების“ სინდრომი დემარტათ, ისინი ლამის რეზერვაციის პირობებში შეეგუენ მათზე დამიზნებით ნაიბორბებს, საკუთარ სისხლში ჭყუმპალაობებს, და ამიერიდან რომც მოგანიჭონ თავისუფლება, შენ უკვე შენი გარდღეული სიკვდილის ქვეშევრდომი ხარ.

აი, ამ, კონტექსტში განუზომელია პოლიტიკოსი სალომე ზურაბიშვილის თანადროული შეძახილი სვანური და მეგრულ-ლაზური ენებზე სახელმწიფოებრივი მზრუნველობის გამოცხადება. ეს პოლიტიკოსთაგან პირველი მერცხალია.

ბავშვი, რომელიც ამა თუ იმ ენობრივ გარემოში ფორმირდება, ის იმ ენითაა დაპროგრამებული და ბუნებრივი, ჭეშმარიტი ფასეული ლიტერატურული ფაქტი მხოლოდ ამ ენაზე გამოხატვის. მგლეჩის ხროვაში გაზრდილი ჩვილი ადამიანის ენაზე ვერასდროს ამეტყველებდა.

დიდი ინდოეთის შვილი რაბინდრანათ თაგორი ყველაფერს ჰინდის ენაზე წერდა — პროზას, დრამატურგიას, პუბლიცისტიკას, მხოლოდ პოეზიას ახმოვანებდა თავის ძუძუთუნი ბენგალიურზე.

ლევ ტიაჩელომა (შენგელაია), დემნა შენგელაია, კონსტანტინე გამსახურდიამ, ლევან გოთუამ შექმნეს შედეგები

— „ჰაკი აბა“, „თავადის ქალი მია“, „ალმასხან კიბულან“, „გვადი ბიგვა“, მთვარის მოტაცება“, „გმირთა ვარამი“, მაგრამ ვეღარ დანერგეს ლექსი ქართულად. პროზაში, ზედნაშენ ფენომენში მოახერხეს სულის თარგმნა, მაგრამ პოეზიაში — ვერა.

მე ეს ფენომენი მეცნიერულად შევისწავლე. დიმიტრი უზნაძის „განწყობის ფსიქოლოგია“ ამას ადასტურებს. ქვეშეცნეული პიროვნების წარმართველია. ის ზედნაშენზე, ანუ ცოდნით შეძენილზე გაცილებით სანდოა, საიმედო. ჩამაფიქრა დასახელებულმა ფენომენმა და ოთხმოციანი წლებში უფრანს „ცისკარში“ მეგრულად დანერგილი ლექსების თარგმანების გამოქვეყნება დაიწყო. ამ მოზრდალების უკან იდგა სამშობლოსგან შესაძლო წამოძახილის თავიდან აცილება: „ზოგადეროვნულის მოლატატი!“ „სეპარატისტი!“

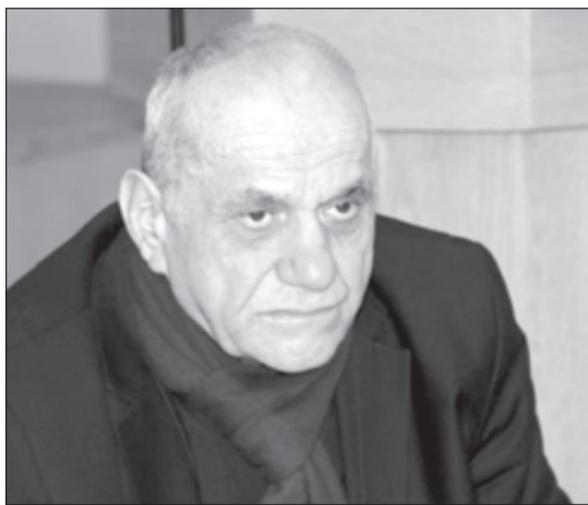
პირველად მე წვრილმან ლექსებს ვუტრიალებდი, მაგრამ მოგვიანებით უფრო სერიოზულ თემას შევეჭიდე — ტროას 10-წლიან ომს და ამ ომში კოლხების მონაწილეობას.

ჰომეროსის რწმუნებით: „ჰალიძონები ეპისტროფოსს, ოდიოსს მოჰყენენ, ვერცხლის შორეულ საბადოდან (ხალიბეს მხრიდან“. მე ორმოცი წლის განმავლობაში შევძელი ამ ეპიკური პოემის გასრულება მეგრულ ენაზე და ჩემს სულს განუზომელი ნეტარება მოეწიჭა, რადგანაც საქართველო დაეზურუნე პროტობერული სივრცეს, პროტობერული გარემოს, თანაც არ შეშინია ამისი გაცხადების — ღვთაებრივი მეგრულით.

ჰომეროსის ძველბერძნული ენა ფაქტობრივად მკვდარია. იგი ხელახლა თარგმნა საკუთარ სამშობლოში. გამოცხადდა, რომ ენა ვითარდება, თავდაპირველ ფორმებს განახლება უნევეთ დროთა მსვლელობაში. ჩვენ ჭირთათმენით ვშიფრავთ მკვდარ ენებს — შუმერულს, ხეთურს, კრეტულს გულში ვიხუტებთ მათი მეშვეობით შექმნილ შედეგებს — „გილგამეშინს“, სხვათა და სხვათა და მეგრულზე რომ შეიქმნას მსგავსი რანგის ნაწარმოები, ცოდვაა განა, დანაშაული, თუ პირიქით, სწორედ მსგავსი პროცესია ქართული სულიერების შედმიწვევით აღზევების გონივრული მერმისი?!

მე ქართველურ ნიაღში ჩამოვკანდაკე მონუმენტური ეპიკური პოემა „ოდიო“, რომელიც სიმღერა „ოდიოასავით“ დარწმუნებული ვარ, ათასწლეულებს გაუძლებს სამომავლოდ.

რუსთაველი იმდენადაა მომწყდარი დასავლეთს, ევროპულ ფასეულობებს (ალბათ გადასასინჯი იქნება ნუცუბით-ქონიგმანის თეორია რენესანსის „ვეფხისტყაოსნით“ დანყების თაობაზე), რომ მან მხოლოდ ინფორმაციის დონეზე იცის ჰომეროსის არსებობა, ასახელებს „უმიროსს“, „პლატონისგან სწავლა თქმ-

კატონ დასქიკლათ ფარნავაზის პერიოდის პოლიტიკოსებს კოლხური პრიმატისადმი ენობრივი მამასისხური ნიველირება? ეს ძნელი ამოსაცნობი არ არის, რადგანაც კოლხეთს ოდითგანვე თავი ჰქონდა მიყრდნობილი ევროპისათვის, ის იყო პროტობერული სივრცის განუყოფელი ნაწილი (ჰუმპოლდტი) და შუაგულ საქართველოში იბერიის სახელმწიფოს ჩამოყალიბება, ამისი ერთ-ერთი გამოხატულებაა. იოსებ ყოფშიძე იტყვის: „გრამატიკა მენგრელსკოვო (ივერსკოვო) იაზიკა“ და ამით ყველაფერი თქმული, თუ ვინ ვინ არის, ვინ საიდან მოდის, საიდან საწყისდება.

ულს“ და ამით ამოიწურა 29-საუკუნის „ილიადის“ ავანჩავანა.

ჩვენ მეგრული ენით, პროტობერული სივრცით — აფხაზებით და ოსებით, ჩვენებით და ინგუშებით, ყაბარდოელებით და ბალყარელებით შექმნილი ტროიას კოალიცია აიეტის შვილიშვილი, აფსიტე-სათანევი გვაშას ძის — ოდი-ოდიას სახით. ამგვარმა საუკუნით მოგვიახლოვა ჩვენს მიერაც ნაძენ-ნაშენები ევროპა, პროტობერული ფასეულობები, ირლანდიელები და ისლანდიელები, შოტლანდიელები და ბასკები. გავისეხეთ პეგელის სიტყვები: ევროპეიდული რასა ქართველებით იწყება.

ბევრს გაუკვირდა 2017 წელს საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნულმა აკადემიამ პროექტ „მეგრული პოეზიის ანთოლოგია“ ჯგუფს პრეზენტაციის საშუალება რომ მისცა თავის ჭერქვეშ.

ლონისძიებამ მართლაც ჩინებულად ჩაიარა. აკადემიკოსები: როინ მეტრეველი, ან განსვენებული თამაზ გამყრელიძე, ავთანდილ არაბული, პროფესორები — გონელი არახამია, დავით ქობალია, მიხეილ ჯიბუტი ადვოკატებთან ვერ მალავდნენ წარმოდგენილი პროექტით.

მეცნიერებათა აკადემიაშივე წარმოიშვა იდეა (აკად. ა. არაბული), რომ გაგრძელება

ტივდა ტერმინი „იბერიული“, რომელიც მისაღები აღმოჩნდა ქართველთათვისაც, აფხაზისთვისაც და ოსისთვისაც, მოკლედ, მთელი ჩრდილოეთ კავკასიის ხალხებისთვისაც. დაემატა ამ პროექტს ირლანდიელების, ისლანდიელების, ბასკების პოეზია და „იბერიული პოეზიის ანთოლოგია“ მონუმენტური ორტომეული, რომელიც გამოსაცემად მაგიდაზე დაიდო, ელოდება ინვესტორს.

მსგავსი მიდგომები ამსხვერვეს სტერეოტიპს, ამსხვერვეს, სოციო-ლინგვისტიკის ვითომ პატრიოტული მიმართულებას ენათმეცნიერებაში, რომელიც ერთდერით „ქართულს“ ანიჭებს უფლებას ჩვენი სახელმ-

წიფობრიობის აღმაშენებელ ძალისხმევად და აქედან გამომდინარე, სვანური და მეგრულ-ლაზური, გვიანდა თუ არა კინობით მდგომარეობაშია, დანამატი, მეორეხარისხოვანი ისინი ამ ანტისახელმწიფოებრივი ვაიმეცნიერებით უნდა წარმოჩინდნენ, არა ენებად, არამედ ქართულის ენის დიალექტებდ. იგი ყოველთვის ფებს აითრევს, როგორც ათვალწუნებული, მეორეხარისხოვანი, ნაცვეთარი.

სანამდის იგნორირებული იქმნება მეგრულ-ლაზური, სვანური ენობრივი რეკვიზიტები, ეთნოფსიქოლოგია როგორც ქართული ერთიანი ბუნებრივი წარმართველი ენაგია, ჩვენი ქვეყანა ყოველთვის კისრისტეხით ივლის აღმართ-დაღმართიანად.

ჩვენ მიპარვით, ჩუმ-ჩუმით, ჭირთათმენით განვხორციელებთ მეგრულ ენაზე ეპიკური პოემა „ოდიო“ და ქართული ცივილიზაცია დაეზურუნეთ თავის პირვანდელს ადგილსამყოფელს — პროტობერული სივრცეს.

ეს ყველაფერი ჩვენ მეგრული ენის გასაოცარმა გამოხატულებითმა უნარმა შეგვადლებინა. გაივლის დრო, როცა ჩვენი ჩინებული კობა ჭუმბურიძე უფრო გაიწვება მეგრულში, იქნებ ამ ეპიკური პოემის თარგმნაც სცადოს (დღემდე 300 მეგრული ლექსი აქვს გადმოქართულებული). რა მოხდება? დაგვექცა ქვეყანა თავზე? დაგვეშობა ჭერი და ფეხქვეშ იატაკი გამოგვეშობა, თუ უფრო თამამად გავუწნორეთ მზერა გაცილებით შორ პორიონტებს?!

წარმოიდგინეთ რა დღეში აღმოჩნდებოდა ჩვენი საფიცარი დედა-საქართველო თუკი (ღმერთმა ნუ ქნას და) ყველა წინს დაუნვადა თავის წიაღში აღზევებული რომელიმე მშობლიურ ეთნიკური უმცირესობა, ანბანს გაუუქმებდა, გადაუმალავდა ასომთავრულს, წარწერებს ლოთო და სხვა საშუალებებზე, მერე, მოგვიანებით, გამოაჩენდა მათ, როგორც ახალფორმირებული სახელმწიფოს შემოქმედებას.

აი, დაახლოვებით რანაირი რეალობა გამოიარა კოლხურმა და მისმა უშუალო მემკვიდრე-ჩამომავალმა მეგრულ-ლაზურმა. მათ ამ ეროვნობისათვის, საკუთარი პროვინული რეკვიზიტების აღიარება კი არა, ცოცხლად ძეგლის დადგმა მართებს, როგორც ჭეშმარიტ მამულიშვილებს, ზურაბივით ცოცხლად რომ ჩადულაბნენ დედსამშობლოს წინსვლას, მომავალს!

სვანური ენა უფრო შორეული შრეების პალეოგრაფული მემკვიდრეობა მგონია, რომელიც მსგავსი აბორტმახერობით ჩამომარეს ალბათ IV-III ათასწლეულში პროტობერული ცნობიერების გენეზისს, ჩვენი ერთიანობის ჭკვიანმა მტრებმა.

იცოდნენ და იციან გონებადაუნჯებულმა ენათმეცნიერებმა, რომ მეგრულში მილიონობით სიტყვაა დაგლეტებული.

ლინგვისტიკურად ცნობილია, რომ ყველა განვითარებულ თუ შედარებით პატუა ენას თანაბარი, დაახლოებით 5000 ფონემა გააჩნია, მაგრამ საკითხავია, რამდენ ფარიაციას ქმნის ამ 5000 სიტყვით ესა თუ ის ენა?!

არნ. ჩიქობავას „ქარ-

და აქ უნებურად ამოტივ-

თული ენის განმარტებითი ლექსიკონის — „რვა-ტომეულის“ გათვალისწინებით ქართულში დაახლოებით 114 000 სიტყვაა. ეს ოდენობა მიღწეულია ზმნის საწყისი ფორმის — ინფინიტივის 14-ჯერ გამრავლებით, რადგანაც ქართულს 14 ზმნისნივთია. მაგალითად, სიტყვისთვის ზმნა „ფრენას“ ქართულ ლექსიკონში 14 ადგილას შეხედვით — აფრენა, ჩაფრენა, ჩამოფრენა, გადაფრენა, გადმოფრენა, ნაფრენა, შეფრენა, შემოფრენა, მოფრენა, მიფრენა, გაფრენა, დაფრენა... და რადგანაც ლექსიკონის სიმრავლე მისი მანარმოებლების მეშვეობით იქმნება, ვღებულობთ კიდევ ადგილობრივ ოდენობას. რა სურათია მეგრულში? ბოლო გამოკვლევებით მეგრულს გააჩნია 91 ზმნისნივთი. მას სუბიექტი შეუძლია განათავსოს სფეროს ნებისმიერ წერტილში, კიდევ, შუაში, რასაც სხვა ენები დამხმარე ზმნის გარეშე ვერ ახერხებენ. მაგალითად ქართულს არ შეუძლია ერთი სიტყვით გამოხატოს „ქელეფურინ“, უნდა თქვას, „გვერდით მიაფრინდა“ და ა. შ. გამოდის რომ 91 ზმნისნივთი 5000 სიტყვიან მეგრულს შეუძლია ანარმოოს 455000 სიტყვა. ეს ძირითადი მანარმოებლების მეშვეობით. მაგრამ დამატებით მეგრულს გააჩნია კიდევ 2000 დამხმარე ზმნისნივთი. გავამრავლებთ 450000 სიტყვას 2000-ზე და მივიღებთ 910000000 ფონემას. თუმცა ვიმეორებთ, მეგრულსაც როგორც ქართულს, რუსულს, ჩინურს, ინგლისურს, 5000 ძირითადი სიტყვა გააჩნია, აქ საუბარია არსებული ამ 5000 სიტყვითა და მისი მნარ-

ლო ქიჩაღა (შენგელაია), ღაენა შენგელაია, კონსტანტინე გამსახურდია, ლეან ბოთუა შექმენს შეღავრები — «ჰაქი აჰა», «თავაღის ქალი მია», «ალმესხან ქიბულან», «გვადი ბიგვა», «მთვარის მოტახვა», «გვირთა ვარაში», მებრამ ველარ დანაქან ლეჟი ქართულად. პროზაში, ზედნაენ ფანოქანი მოახარხან სულის თარგმან, მებრამ პოეზიაში — ვერა

ბავშვი, რომელიც ამა თუ იმ ენობრივ ბარემოში ფორმირდება, ის იმ ენითაა დაპროგრამებული და გუნებრივი, ჭეშმარიტი ფასეული ლიტერატურული ფაქტი მხოლოდ ამ ენაზე გამოდის. მგლებს სროვაში ბაზრდელი ჩვილი ადამიანის ენაზე ვერასდროს ამეცხველდება

მოებელი აპარატურით შექმნილ ფონემებზე. არის კიდევ ერთი უხერხული მომენტი, რომელსაც თავ-

გადაკლული იცავს ქართული ენათმეცნიერება, განსაკუთრებით სოციო-ლინგვისტიკა, თითქოსდა არსებობს ქარ-

თული ენა და მისი განმტოებანი, მისი დიალექტები, მისგან აღმოცენებული ენობრივი ფორმები — სვანური და ლა-

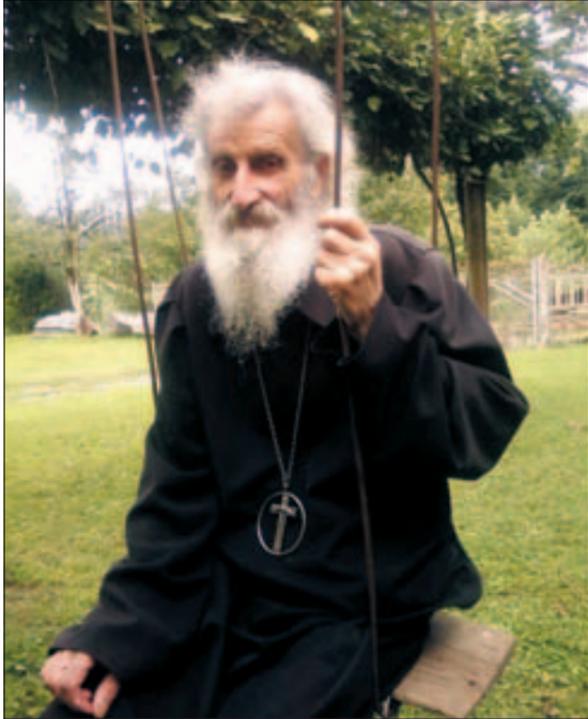
ზური-მეგრული. კარგი, ბატონო, კეთილი. მაშინ გავცეთ პასუხი ამისთანა კურორულ შემთხვევას: 2800-2700 წლის წინათ კავ-

კასიის ტერიტორიაზე არსებობდა მონათმფლობელური სახელმწიფო ურარტუ. ისტორიაში ცნობილია მათი მეფეები — აგიშტი და მენუა. აი, ამ დროს სოციო-ლინგვისტიკის ენათმეცნიერების თეორიით საქართველო დროსა და სივრცეში არც არსებულა. მეტიც, კოლხეთის იგნორირების შემთხვევაში, პოლიტიკურ არენაზე III ათასწლეულში სომხური დომინირებს. და ჩვენი, ქართული სუბტრაქტი, მეორადი, ეპოქას ჩამორჩენილი, რაღაც ნაცვეთარი გამოდის. ეს გამონეწულია იმით, რომ ენათმეცნიერებას პირველადი ქართული „ხარი“ მიაჩნია და მისგან ნარმოქმნილი მეგრული „ხოჯი“ მერმინდელი. ასევე ითქმის ქართულ „ნარზე“ — „მწერზე“ და მეგრულ „ჭანჯზე“. ანუ თითქოს „რი“ ბოლოსართით დამთავრებული ქართული სახელები უსწრებდნენ „ჯი“ ბოლოსართით დასრულებულ მეგრულ ფონემებს. ქართულ „ხარს“, „ჭარს“ სომხური ვერ ცნობს, რადგან იმ პერიოდში ეს სიტყვები

ქარგი, ბატონო, კეთილი. მაშინ გავცეთ პასუხი ამისთანა კურორულ შემთხვევას: 2800-2700 წლის წინათ კავკასიის ტერიტორიაზე არსებობდა მონათმფლობელური სახელმწიფო ურარტუ. ისტორიაში ცნობილია მათი მეფეები — აგიშტი და მენუა. აი, ამ დროს სოციო-ლინგვისტიკის ენათმეცნიერების თეორიით საქართველო დროსა და სივრცეში არც არსებულა. მეტიც, კოლხეთის იგნორირების შემთხვევაში, პოლიტიკურ არენაზე III ათასწლეულში სომხური დომინირებს. და ჩვენი, ქართული სუბტრაქტი, მეორადი, ეპოქას ჩამორჩენილი, რაღაც ნაცვეთარი გამოდის. ეს გამონეწულია იმით, რომ ენათმეცნიერებას პირველადი ქართული „ხარი“ მიაჩნია და მისგან ნარმოქმნილი მეგრული „ხოჯი“ მერმინდელი. ასევე ითქმის ქართულ „ნარზე“ — „მწერზე“ და მეგრულ „ჭანჯზე“. ანუ თითქოს „რი“ ბოლოსართით დამთავრებული ქართული სახელები უსწრებდნენ „ჯი“ ბოლოსართით დასრულებულ მეგრულ ფონემებს. ქართულ „ხარს“, „ჭარს“ სომხური ვერ ცნობს, რადგან იმ პერიოდში ეს სიტყვები

გური ოტობაია
მწერალი
14. 05. 2021 წ.

მეუფე პენედიტა (პაპის დედა)

ნანონა

ქუდი გედგ დო კოჩი გერე, ჩხოუ გეზიჯ, ჯა გეჩანს, მარგალურიმ ვამიჩქ გერე, გეგნოთანგე, მუს მერჩანს? ჩხოუ ხოლო გერენია, შხვაში ნინა ეკიშქვანს. ნყარს დინოდგ დო ნყარს დინორე, მალს დინობიჯ, დინორჩანს, ფერდის მუკოდგ დო მუკორე, მუკობიჯ დო მუკორჩანს. ჯას გითოდგ დო ჯას გითორე... გინმათანგალ ნინა სო რე?

მელ მინოდგ დო მელ მინორე, მინობიჯ დო მინორჩანს. მოხილს გინოდგ დო გინორე, გინობიჯ დო გინორჩანს. ინ ინოდგ დო ინ ინორე... გინმათანგალ ნინა სო რე? ვეს ნუმოდგ დო ვეს ნუმორე, ნუმობიჯ დო ნუმორჩანს. მითე მითოდგ დო მითორე, მითობიჯ დო მითორჩანს. ძგას ეკოდგ დო ძგას ეკორე... გინმათანგალ ნინა სო რე? გონთეს აშადგ დო აშარე,

აშაბიჯ დო აშაჩანს. ნკვაფანს ალადა დო ალარე, ალაბიჯ დო ალაჩანს. უი მუნოდგ დო უი მუნორე... გინმათანგალ ნინა სო რე? ჩქიმ ნანინა სატანკუჩხეს გუთმოურთუნს მურიმ ტანს: ნელიმ ემე მუკოქუნა, ნელიმ გიმე მითმიდვანს. მარგალურიმ ვამიჩქ გერე, გეგნოთანგენ, — მუს მერჩანს? ჯიმ შხვა, ძიქვას მუკმიქუნანს, მარგალ ცალო ვემიდვანს?

ვილოზვა ზაურ გახარია - 75

დაბადებიდან 75 წელი შეუსრულდა თვალსაჩინო საზოგადო და ეროვნულ მოღვაწეს, ბატონ ზაურ გახარიას.

საზოგადოებრიობისთვის მნიშვნელოვანი ნაწილისთვის ნამდვილად არაა უცნობი, რომ ეს დიდებული ადამიანი გახლავთ სახალხო მოძრაობა „სამეგრელოს“ და მისი პოპულარული ბეჭედიტი გამოცემა „ილორის“ ერთ-ერთი დამფუძნებელ-სულისჩამდგმელი. წლების განმავლობაში ის გახლდათ შემოთაღნიშნული მოძრაობის კოორდინატორი. ობიექტურ მიზეზთა გამო ბოლო წლებში ბატონი ზაური ფაქტიურად ჩამომორეული იყო აქტიურ საზოგადოებრივ საქმიანობას, მაგრამ ცხადია, რომ ეს ოდნავადაც არ აკნინებს მის ღვაწლს და დამსახურებას, როგორც სახალხო მოძრაობა „სამეგრელოს“, ასევე გაზეთ „ილორის“ და საერთოდ ქვეყნის წინაშეც...

დეცი პატივისცემის, მაღლიერების და გულწრფელი სიყვარულის განცდით მივულოცოთ იუბილე და ვუსურვოთ ხანგრძლივი, ჯანმრთელი და ბედნიერი სიცოცხლე. დაე, მალე ეხილოს საყვარელი სამშობლოს გაერთიანება და აღორძინება... პატივი ზაური, შურ დო გურით მიგახვამანთ იუბილეს. მიაღე წანეფც დოირინ-

დანი სინთელუანო დო ბედნიერო. მალას ქოიძირდანი შურობუმე ოდაბადემი გინოსქილადა, გოფალუა დო გოპირუა...

ზურაბ კვარაცხელია, სახალხო მოძრაობა „სამეგრელოს“ რეგიონული რწმუნებული გაზეთ „ილორის“ რედაქცია

ვილოზვა

ძირძველი კოლხური მინიდან დევნილი ჩემი მეგობარი გიორგი (გია) ბუთბაია 70 წლისაა...

ჰოდა, მსურს ამ უაღრესად კულტურულ, დახვეწილ, განათლებულ და უამრავი სათნო თვისებით შემკობილ ადამიანს საჯაროდ მივულოცო ეს მნიშვნელოვანი თარიღი.

ჩემო გია, ნამდვილად სავალალოა და ბედის ირონიაა, რომ მშობლიურ კუთხეში, ანუ სამურზაყანოში აღარ გეძლევა საკუთარი დაბადების დღის აღნიშვნის შესაძლებლობა. დიას, ეს არის სამწუხარო, მაგრამ ნუ გაიტებს გულს და ნურც იმედს დაკარგავ... გწამდეს, რომ მომავალში სიტუაცია სასიკეთოდ შეიცვლება. დიას, როცა იქნება, შენს სადღეგრძელოს და საყვარელი ოდაბადეს მარადიული

ბის სადღეგრძელოსაც ენგურსგაღმა შევსვამთ... იქ, სამურზაყანოში „ჰარიას“ და „ორადასაც“ აუცილებლად ვიმღერებთ, ჩემო გია... ახლა კი, აქ, ზუგდიდში, გულწრფელად გილოცავ იუბილეს. გისურვებ დიდი ხნის ჯანმრთელ სიცოცხლეს. მალე გენახოს გაერთიანებული და აღორძინებული სამშობლო.

...ასე მოკო ისტორიური უბადობათ მაღინაფუ ჩქენი ნანაში ნინაშა ხოლო შურ დო გურით ქიმგახვამე 70 წანაში იუბილე... მიაღე წანეფც ქოცოფედა სინთელუანო... მუთ შილებენი მალას ქოიძირდას შურობუმე ოდაბადემი გინოსქილადა, გოფალუა დო გოპირუა...

ქირსეანური დო მაყალური-ჯიმალური ყოროფათ, ზურაბ კვარაცხელია

ნიკო მარი:

«მარგალური ნინა რე მარგალური ნინა. ინა ლინგვისტურო ვარე ქილო, ვართ დიალექტი»

მამანტი კაკაძია:

«მარგალური ნინა რე უნივერსალური აპარენი უნივერსალური მოდელი!» «მეგრული ენა არის უნივერსალური სამყაროს უნივერსალური მოდელი!»

სასწავლო-მეცნიერო პრაქტიკული «დომენტოლი» და «გაგანოლი» უღაბ იქნებინა თქვენი ჯანმრთელობის სასახური. დომენტი გაგანიძის მიერ შექმნილი პრეპარატი არჩენს ავთვისებიან სიმსივნურ დაავადებებს, კუჭ-ნაწლავის გაუფალობას, კოლიტს, ფისტულას, პროსტატიტს, ბუასილს, ნერვის ანთებას, ნევროზს, ფსიქიკურად დაავადებულებს, ჰეპატიტს, გულ-სისხლძარღვოვანი სისტემის დაავადებებს, ბოტულიზმს, ტუბერკულოზს, ცეროზს I და II სტადიებში. C-ჰეპატიტს, ნაღვლის ბუშტის დაავადებებს, ანთებით პროცესებს, სახსრების დაავადებებს, ამყარებს იმუნიტეტს და სხვა მრავალ დაავადებას. მკურნალის საქმეს წარმატებით აგრძელებენ მისი შვილები: ზეზა და დოდო. კოორდინატორები: თბილისი, ანყურის ქუჩა №70 (მეტრო „ისანთან“), ყოველდღე — 10-დან 16 საათამდე. ტელ: 593-22-66-51; 593-62-28-48. მასთან სიხოფსლუა ხელჩაქეულაში მიღიან და ჯანმრთელობის ბკუნდაზიან